პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ლიტერატურული საქართველო

20 დეკემბერი, 1938 წ. | საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის ათდღიური ორგანო | ფასი 30 კაპ. № 31 (86).

...მე შინდა, ამხანაგებო, მოგილოცოთ მომავალი საყოველთაო-სახალხო დღესასწაული, საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს არჩევნების დღე **(ძლიერი ტაში).** მომავალი არჩევნები — ეს უბრალო არჩევნები როდია, ამხანაგებო. ეს მართლაც ჩვენი მუშების, ჩვენი გლეხების, ჩვენი ინტელიგენციის საყოველთაო-სახალხო დღესასწაულია **(მეჭუხარე ტაში).** ჯერ არასოდეს არ ყოფილა მსოფლიოში ასეთი ნამდვილად თავისუფალი და ნამდვილად დემოკრატიული არჩევნები, არასოდეს! ისტორიამ არ იცის მეორე ასეთი მაგალითი **(ტაში).** ლაპარაკია არა იმაზე, რომ ჩვენ გვექნება საყოველთაო, თანასწორი, ფარული და პირდაპირი არჩევნები, თუმცა უკვე ამას თავისთავად დიდი მნიშვნელობა აქვს. ლაპარაკია იმაზე, რომ საყოველთაო არჩევნები ჩვენში ჩატარდება როგორც ყველაზე უფრო თავისუფალი არჩევნები და ყველაზე უფრო დემოკრატიული, მსოფლიოში ყოველივე სხვა ქვეყნის არჩევნებთან შედარებით.

საყოველთაო არჩევნები ტარდება და მათ ადგილი აქვს ზოგიერთ კაპიტალისტურ, ეგრეთწოდებულ, დემოკრატიულ ქვეყნებშიც. მაგრამ რა ვითარებაში ტარდება იქ არჩევნები? კლასობრივ შეტაკებათა ვითარებაში, კლასობრივი შფოთის ვითარებაში, კაპიტალისტების, მემამულეების, ბანკირებისა და კაპიტალიზმის სხვა ოინავრების მხრით ამომარჩევლების მიმართ დაწოლის ვითარებაში. ასეთ არჩევნებს, ისინი რომ კიდეც საყოველთაო, თანასწორი, ფარული და პირდაპირი იყოს, არ შეიძლება ეწოდოს სანდოებით თავისუფალი და სანდოებით დემოკრატიული არჩევნები.

ჩვენთან, ჩვენს ქვეყანაში, პირიქით, არჩევნები ტარდება სულ სხვა ვითარებაში. ჩვენში არ არიან კაპიტალისტები, არ არიან მემამულეები, მაშასადამე, არც მძოლნებელი კლასების დაწოლა არის უძოლნების მიმართ. ჩვენში არჩევნები ტარდება მუშების, გლეხების, ინტელიგენციის თანამშრომლობის ვითარებაში. მათი ურთიერთნდობის ვითარებაში, მე ვიტყოდი, ურთიერთმეგობრობის ვითარებაში, იმიტომ, რომ ჩვენში არ არიან კაპიტალისტები, არ არიან მემამულეები, არ არის ექსპლოატაცია და კაცმა რომ სთქვას, არავინ არის, ვისაც შეეძლოს დაწოლის მოახდენა ხალხზე მისი ნებისყოფის დასამახინჯებლად.

აი რატომ არის ჩვენი არჩევნები ერთადერთი ნამდვილად თავისუფალი და ნამდვილად დემოკრატიული მთელს მსოფლიოში **(ძლიერი ტაში).**

ი. ბ. სტალინის სიტყვა ქალაქ მოსკოვის სტალინის საარჩევნო ოლქის ამომრჩეველთა წინასაარჩევნო კრებაზე 1937 წლის 11 დეკემბერს დიდ თეატრში.

დიადი წლისთავი

1937 წლის 12 დეკემბერი მუდამ სახსოვარ დღეთ დარჩება კაცობრიობის ისტორიაში. ამ დღეს ჩვენი დიადი სამშობლოს ბედნიერმა ხალხებმა აირჩიეს თავისი უმაღლესი ორგანო, ჩვენი ეპოქის უდიდესი დოკუმენტის — სტალინური კონსტიტუციის საფუძველზე. ეს დღე ერთერთ უბრწყინვალეს თარიღათ შეტანილია „სკ. კ. პ. (ბ) ისტორიის მოკლე კურსში", სადაც ნათქვამია: „12 დეკემბერს შესდგა სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს არჩევნები. არჩევნებმა უდიდესი აღფრთოვანებით ჩაიარა. ეს იყო არა უბრალო არჩევნები, არამედ დიადი დღესასწაული, ზეიმი საბჭოთა ხალხისა, სსრ კავშირის ხალხთა დიადი მეგობრობის დემონსტრაცია... ეს იყო კომუნისტებისა და უპარტიოების ბლოკის შესანიშნავი გამარჯვება. ეს იყო ბოლშევიკების პარტიის ტრიუმფი" (გვ. 428).

თავისი სოციალისტური პარლამენტის პირველ დეპუტატად საბჭოთა ხალხმა ერთსულოვნად აირჩია ის, ვინც აღფრთოვანებს მშრომელებს გმირული საქმეებისათვის, ჩვენი დიდი სამშობლოს სასახელო საქმეებისათვის, ვინც შექმნა მსოფლიოში ყველაზე დემოკრატიული კონსტიტუცია, ის, ვის სახელსაც ულრმესი სიყვარულით წარმოსთქვამენ მშრომელები დედა-მიწის ყოველ კუთხეში — ხალხთა დიდი ბელადი **სტალინი.**

სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოში არჩეულნი იქნენ დიდი ბელადის უახლოესი თანამებრძოლნი და მოწაფეები — ამხანაგები — **ბოლოტოვი, კაგანოვიჩი, ვოროშილოვი, კალინინი, მიკოიანი, ანდრეევი, ეუოვი, ჟდანოვი, ბერია.**

უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანო შესდგება საბჭოთა ხალხის საუკეთესო შვილებისაგან, რომლებმაც ხალხის სიყვარული და ნდობა დაიმსახურეს თავიანთი მუშაობით, თავიანთი გმირული საქმეებით, თავდადებით სოციალისტური სამშობლოსათვის.

უკვე ერთი წელიწადია მოქმედობს საბჭოთა ქვეყნის უმაღლესი ორგანო. ამ ერთი წლის მანძილზე ჩვენი დიდი სამშობლო კიდევ უფრო აყვავდა, კიდევ უფრო განმტკიცდა. იზრდება და მტკიცდება სოციალისტური ინდუსტრიის ძლიერება. მაგრდება საკოლმეურნეო წყობილება, რომელიც შეიქმნა საფუძველი გლეხობის შეძლებული ცხოვრებისა. ძლიერდება ჩვენი სამშობლოს თავდაცვის უნარიანობა, წარმტაცად იფურჩქნება და ჰყვავის საბჭოთა ხალხების კულტურა.

საბჭოთა პარლამენტი ღირსეულად ხელმძღვანელობს ქვეყნის სამეურნეო, პოლიტიკურ და კულტურულ ცხოვრებას, რადგან მისი დეპუტატები ბოლშევიკური სიმტკიცით და თანმიმდევრობით ასრულებენ იმ რჩევას, რომელიც მათ მისცა დიდმა ბელადმა: „დეპუტატმა უნდა იცოდეს, რომ იგი არის ხალხის მსახური. მის მიერ წარგზავნილი უმაღლეს საბჭოში და იგი უნდა გაჰყვეს იმ ხაზს, რომელზედაც მას მიცემული აქვს განაწესი ხალხის მიერ".

ჩვენი დეპუტატები მიჰყვებიან ამ მითითებას, ისინი დგანან თავიანთ ამოცანების სიმაღლეზე. ისინი თავგამოდებით მუშაობენ ხალხის ინტერესებისათვის.

ჩვენს დეპუტატებს კარგად ახსოვთ: „კანონი, რომლის ძალით ამომრჩევლებს უფლება აქვთ, ვადამდე გაიწვიონ უკან თავისი დეპუტატები, თუ ისინი იწყებენ მელაკუდაობას, თუ ისინი უხვევენ გზიდან, თუ მათ ავიწყდებათ, რომ დამოკიდებული არიან ხალხისაგან, ამომრჩევლებისაგან" **(სტალინი).**

განუხრელად მისდევენ რა დიდი ბელადის ამ დარიგებას საბჭოთა პარლამენტის დეპუტატები ეწევიან უაღრესად ნაყოფიერ საქმიანობას. თავისი დეპუტატობის პირველ დღიდანვე მათ დაამყარეს უმჯიდროესი კავშირი თავიანთ ამომრჩევლებთან. ჩვენი დეპუტატის კარი ღიაა ყველა ამომრჩევლებისათვის, ყველა მოქალაქისათვის, იგი ღებულობს ათობით და ასობით წერილს მშრომელებისაგან. ჩვენი დეპუტატები ხშირად არიან საწარმოებში, ფაბრიკა-ქარხნებში, კოლმეურნეობებში, ისინი შველიან და ეხმარებიან მშრომელებს გადაუდებელი ამოცანების, ყოველდღიური საჭირბოროტო საკითხების მოწესრიგებაში; ჩვენი დეპუტატები არიან საუკეთესო, მოწინავე მუშაკები თავიანთ წარმოებაში, თავიანთ კოლმეურნეობაში, თავიანთი მუშაობის ყველა სფეროში.

საბჭოთა მწერლობის და ხელოვნების მუშაკთა საამაყოდ და სასახარულოდ უნდა აღინიშნოს, რომ თავიანთ სიმაღლეზედ დგანან ის დეპუტატებიც, რომლებიც საბჭოთა ხალხმა მათი წრიდან აირჩია. სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოს დეპუტატი ამხ. შალვა დადიანი უმჯიდროესად დაკავშირებულია თავის ამომრჩევლებთან. იგი უშუალო პრაქტიკულ მონაწილეობას ღებულობს სოფლების კეთილმოწყობაში, კოლმეურნეობათა ცხოვრების გადაუდებელ ამოცანების მოწესრიგებაში. იგი ამომრჩევლებისაგან ყოველდღე ღებულობს წერილებს, ასრულებს მათ დავალებებს, მიდის მათთან, რომ ადგილობრივ გაეცნოს მათ საჭიროებას და მათთან ერთად გააკეთოს ის საქმე, რომელსაც ისინი მოითხოვენ. ამომრჩეველთა შორის ცხოვრება და მუშაობა ჩემთვის უნივერსიტეტად გადაიქცაო,—ამბობს ამხ. შალვა დადიანი.

მჭიდრო საქმიანი ურთიერთობა აქვს თავის ამომრჩევლებთან საქართველოს უმაღლეს საბჭოს დეპუტატს ამხ. ილო მოსაშვილს. როგორც სახლში, აგრეთვე დაწესებულებაში ამხ. ილო მოსაშვილთან ხშირად ნახავთ სიღნაღის რაიონიდან სხვადასხვა სამეურნეო-კულტურულ - საზოგადოებრივი საკითხების მოსაგვარებლად ჩამოსულ სოფლისა და კოლმეურნეობის მოწინავე მუშაკებს.

ილო მოსაშვილის ენერგიული დახმარებით სოფელი ულიანოვკა აშენებს დიდს საკლუბო-სათეატრო შენობას. ამ მოკლე ხანში ამხანაგი ილო მოსაშვილი მიემგზავრება თავის საარჩევნო ოლქში, რომ ახლო გაეცნოს სამეურნეო წლის შედეგებს და უშუალო პრაქტიკული მონაწილეობა მიიღოს სოფლის საბჭოების და კოლმეურნეობების მომავალი მუშაობის გეგმების შედგენაში.

თავიანთ ამომრჩევლებთან ამ განუწყვეტელი საქმიანი კავშირით ჩვენი დეპუტატები ამაგრებენ და ამტკიცებენ საბჭოთა ხალხის იმ მორალურ—პოლიტიკურ ერთიანობას, რომელიც ასეთი სიძლიერით გამომჟღავნდა 1937 წლის 12 დეკემბერს. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს სახით განხორციელებული კომუნისტთა და უპარტიოთა უძლეველი ბლოკის ურყევი ძალა გაანადგურებს სოციალიზმის ყვიოა მტრებს ნარჩენებს და მოუპოვებს ჩვენს ქვეყანას ახალ და ახალ ბრწყინვალე გამარჯვებებს სოციალისტური მშენებლობის ყველა ფრონტზე.

მოხსენება საკ. კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის დადგენილების შესახებ

14 დეკემბერს, მწერალთა სასახლეში შესდგა ამხ. ვ. ტიეგაძის მოხსენება თემაზე: „საკ. კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის დადგენილება „საკ. კ. პ. (ბ) ისტორიის მოკლე კურსის" გამოშვებასთან დაკავშირებით, პარტიული პროპაგანდის დაყენების შესახებ და საბჭოთა მწერლების ამოცანები".

კრებაზე სიტყვით გამოსული მწერლები ერთსულოვნად იწონებენ საკ. კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებას, გამოსთქვამენ დიდ სურვილს ღრმად და საფუძვლიანად შეისწავლონ საკავშირო კომუნისტური პარტიის (ბ) წარმტაცი ისტორია და ითხოვენ პარტიული ორგანიზაციისა და მწერალთა კავშირის დახმარებას ამ საქმეში.

ლექცია საბჭოთა მწერლებისათვის

9 დეკემბერს მწერალთა სასახლეში საბჭოთა მწერლებისათვის ჩატარებულ იქნა ლექცია საკ. კ. პ. (ბ) ისტორიიდან. ლექცია წაიკითხა ამხ. ს. ლარეულიანმა **ლენინის** წიგნის შესახებ: „რანი არიან „ხალხის მეგობრები" და როგორ ომობენ ისინი სოციალ-დემოკრატების წინააღმდეგ".

მოხსენებამ დიდი ინტერესი გამოიწვია საბჭოთა მწერლებში. საბჭოთა მწერლებმა განაცხადეს, რომ ასეთ ლექციებს დიდი დახმარების გაწევა შეუძლია მათთვის საკ. კ. პ. (ბ) სახელოვანი ისტორიის შესწავლის საქმეში.

სომხეთის ხალხური ეპოსის „სასუნცი დავითის" ათასი წლისთავი

სომხეთის კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის და სახკომსაბჭოს დადგენილებით მომავალი წლის მაისში გადახდილი იქნება ათასი წლის იუბილე სომხეთის ხალხის უდიდესი ქმნილების „სასუნცი დავითის" დაწერიდან. შესდგა საიუბილეო კომიტეტი, რომელიც უკვე შეუდგა მოსამზადებელ მუშაობას. 70 ვარიანტიდან მიღებული და დამტკიცებულ იქნა პოემის საბოლოო ტექსტი 10 ათასი სტრიქონის რაოდენობით. ტექსტის დადგენაზე მუშაობდნენ: პროფესორი გ. აბოვი, პროფესორი მ. აბეგიანი და მეცნიერი მუშაკი გალალალიანი. პოემის რუსულ ენაზე მთარგმნელებად საკავშირო საბჭოთა მწერლების კავშირის მიერ გამოყოფილი არიან ამხ. ამხ. შერვინსკი, კოჩეტკოვა, დერჟავინი და ლიპსკეროვა.

საბჭოთა საქართველოს სათანადო ორგანიზაციები გაცხოველებით ემზადებიან ამ დიდი იუბილესათვის.

საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირმა უკვე გამოყო პოემის მთარგმნელებად პოეტები: ალიო მაშაშვილი, სიმონ ჩიქოვანი, ვიორგი ლეონიძე, ირაკლი აბაშიძე, კარლო კალაძე და სხვები. ქართველი პოეტები თარგმნას შეუდგებიან პოემის ტექსტის რუსულ ენაზე მიღებისთანავე.

სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტიც შეუდგა მზადებას ამ დიდი თარიღისათვის. შემუშავებულია ღონისძიებანი, რომელსაც განახორციელებს უნივერსიტეტი იუბილეს დღეებში. სახელმწიფო უნივერსიტეტი იუბილესათვის ამზადებს გამოკვლევებისა და წერილების სპეციალურ კრებულს, მიძღვნილს სომხეთის ხალხის ეპოსისადმი.

თათბირი „ლიტერატურული საქართველოს" რედაქციაში

მომავალი წლიდან „ლიტერატურული საქართველოს" ექვს დღეში ერთხელ გამოსვლასთან დაკავშირებით, რედაქციამ მოიწვია მწერალთა ფართო თათბირი.

თათბირი გახსნა გაზ. „ლიტერატურული საქართველოს" რედაქტორმა ამხ. შალვა რადიანმა. მან აღნიშნა ის გარემოება, რომ ამ გაზეთის არსებობიდან მხოლოდ პირველად უხდება რედაქციას მწერლების წინაშე ანგარიშით გამოსვლა. მან მოკლე ინფორმაცია გაუკეთა რედაქციის მუშაობის შესახებ და სთხოვა მწერლებს, რათა დაურიდებელი და საქმიანი კრიტიკით დაეხმარონ რედაქციას მუშაობის გაუმჯობესებაში.

თათბირი საქმიანი და თვითკრიტიკული იყო. კამათში მონაწილეობა მიიღეს ი. მოსაშვილმა, ლ. ქიაჩელმა, კ. გამსახურდიამ, ს. ერთაწმინდელმა, ა. გომიაშვილმა, ლ. ასათიანმა, ბ. ჟღენტმა, ე. ასტვაცატუროვმა, ს. ჩიქოვანმა, ა. გაწერელიამ, დ. ბენაძეილმა და ს. ეულმა.

მწერლები მოურიდებლად აღნიშნავდნენ გაზეთის დეფექტებს და მიუთითებდნენ რედაქციას, თუ როგორ უნდა წარმართოს მან შემდეგში მუშაობა.

კამათში გამოსულთა უმრავლესობა ხაზგასმით მოითხოვდა, რომ გაზეთი ბოლშევიკური გამბედაობით იბრძოდეს საბჭოთა ლიტერატურის განმტკიცებისათვის. საჭიროა მართალი და გაბედული სიტყვის თქმა თვითეულ ახლად გამოსულ ნაწარმოებზე.

„ერთი მწერალი უნდა სწერდეს მეორე მწერლის შემოქმედებაზე საერთოდ, ან ცალკე მის რომელიმე წიგნზე, უნდა დამაჯერებლად ამბობდეს რა არის მასში კარგი, რა არის ცუდი—ამბობს ილო მოსაშვილი,—ახლად გამოსულმა მხატვრულმა წიგნმა მაშინვე უნდა ჰპოვოს გამოხმაურება ჩვენი გაზეთის ფურცლებზე".

ლ. ქიაჩელის აზრით საჭიროა „ლიტერატურულ საქართველოში" იბეჭდებოდეს მეტი თეორიული ხასიათის წერილები, გაზეთში მეტად უნდა სჩანდეს მწერლების აზროვნება, მეტი ადგილი უნდა დაეთმოს აზრთა გაცვლა-გამოცვლას მხატვრული მწერლობის სხვადასხვა საკითხებზე.

კონსტ. გამსახურდია ვრცლად ჩერდება მწერალთა მიერ ერთი ეროვნის ამხანაგური კრიტიკის აუცილებლობაზე. „როცა წიგნი ბაზარზე გამოვა იგი მთელი მწერლობის საკუთრებას წარმოადგენს, ამიტომ იგი ყოველგვარი მოოდების გარეშე უნდა იქნას ჩვენს მიერ შეფასებული. ამხ. გამსახურდია უსაყვედურებს გაზეთს. ზოგიერთ ნაკლებ მნიშვნელოვანი საარქივო მასალების გამოქვეყნებას. რედაქციამ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს ქართული პროზის საკითხებს .

საკ. კ. პ. (ბ) ისტორიის მოკლე კურსის გამოსვლასთან დაკავშირებით „ლიტერატურულმა საქართველომ" მეტი ადგილი უნდა დაუთმოს ლიტერატურის თეორიის, ლიტერატურის ისტორიისა და საერთოდ ლიტერატურის მცოდნეობის საკითხებს. უფრო ვრცლად უნდა გააშუქოს გაზეთმა მოძმე რესპუბლიკების ლიტერატურული ცხოვრება. ჩვენი მკითხველი კურსში უნდა იყოს, თუ რა არის ახალი და საყურადღებო რუსულ, უკრაინულ და ყველა საბჭოთა ხალხის ლიტერატურაში. არა ნაკლები მნიშვნელობა აქვს საზღვარგარეთის ლიტერატურული ცხოვრების გაშუქებასაც—ამბობს ლ. ასათიანი.

მეტი ოპერატიული, უფრო მწვავე დისკუსიური უნდა იყოს ჩვენი გაზეთი,—ამბობს ბესო ჟღენტი,—გაზეთის ექვსდღიურობა ხელს შეუწყობს მის ოპერატიულობას. მასში გარდა თეორეტიული წერილებისა, უნდა ქვეყნდებოდეს მხატვრული მასალაც. ამხ. ბ. ჟღენტის აზრით კარგი იქნებოდა თუ კი გაზეთთან ჩამოყალიბდებოდა სარედაქციო კოლეგია, იგი დაეხმარებოდა გაზეთს მრავალფეროვან მასალათა ორგანიზაციაში.

უფრო მნიშვნელოვანი უნდა გახდეს გაზეთის მეოთხე გვერდი. აქ მოთავსებული ინფორმაციები ზოგჯერ არ გადმოგვცემენ დისკუსიებზე არსებულ აზრთა სხვადასხვაობას —ლაპარაკობს ე. ასტვაცატუროვი.

გაზეთის ფურცლებზე ლიტერატურისა და საერთოდ ხელოვნების მეტი პრობლემები უნდა შუქდებოდეს—აღნიშნავს ს. ჩიქოვანი. ყველაფერი ეს უნდა ამკლავნებდეს ჩვენს ლიტერატურულ კულტურას. ჩვენი გაზეთი არ არის განკუთვნილი მარტო მწერლებისათვის, მას კითხულობენ ლიტერატურით დაინტერესებული ფართო მასები. ამ მხრით მას უდიდესი აღმზრდელობითი მნიშვნელობა აქვს და რედაქციამ ეს უნდა მიიღოს მხედველობაში გაზეთზე მუშაობის დროს. მწერლის შემოქმედების განხილვის დროს უნდა ვილაპარაკოთ უპირველეს ყოვლისა მის წიგნებზე. „ლიტერატურული საქართველო" ამ საზომით უნდა არჩევდეს მწერალს. ჩვენი გაზეთი უნდა იყოს თანამედროვე ლიტერატურის მაღალი იდეურობისა და მხატვრულობისათვის მებრძოლი გაზეთი ამბობს — აკ. გაწერელია.

ს. ეულის აზრით, გაზეთში უსათუოდ უნდა გამოიყოს მწერლის ტრიბუნა, სადაც სისტემატურად დაიბეჭდება სადისკუსიო წერილები ლიტერატურის ამა თუ იმ საკითხებზე, არა მარტო კრიტიკოსები, არამედ ყოველი მწერალი პოეტი და პროზაიკოსიც უნდა სწერდეს კრიტიკულ წერილებს მხატვრულ ნაწარმოებზე.

კამათში გამოსული ამხანაგები ჩერდებოდენ აგრეთვე გაზეთის გარეგან გაფორმებაზედაც, მოითხოვდნენ გაზეთის მუშაობაზე ჩაბმულ იქნენ მხატვრები (ს. ერთაწმინდელი). ისინი მოითხოვდენ რათა ასეთი საბის თათბირები რედაქციამ ხშირად გამართოს არა მარტო გაზეთის მუშაობის შესახებ, არამედ ლიტერატურის ცალკეულ საკითხებზედაც. (ალ. გომიაშვილი).

დასასრულ ამხ. შალვა რადიანმა შეაჯამა თათბირის შედეგი. მან აღნიშნა თათბირის დიდი მნიშვნელობა რედაქციის მუშაობის გაუმჯობესებისათვის, გაზეთის შინაარსის გაუმჯობესებისათვის და მოუწოდა მწერლებს, რათა უფრო აქტიურად ჩაებან ისინი „ლიტერატურულ საქართველოს" ყოველდღიურ მუშაობაში.

მთავრობის ცნობა

სსრ კავშირის მთავრობა ღრმა მწუხარებით იუწყება, რომ მიმდინარე წლის 15 დეკემბერს აბალი თვითმფრინავის გამოცდის დროს დაიღუპა ჩვენი დროის დიდი მფრინავი, საბჭოთა კავშირის გმირი, ამხ. ვალერი პავლეს-ძე ჩკალოვი.

სსრკ სახკომსაბჭოს და საკ. კ. პ. (ბოლშევიკების) ც. კ-ის სამძიმარი

სსრ კავშირის სახკომსაბჭო და საკ. კ. პ. (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტი სამძიმარს უცხადებენ ამხ. ვალერი პავლეს-ძე ჩკალოვის ოჯახს საბჭოთა კავშირის გმირის ამხ. ჩკალოვის დაღუპვასთან დაკავშირებით.

ჩვენი დროის დიდი მფრინავი

მთელი ქართული საბჭოთა მწერლობა განიცდის ულრმეს მწუხარებას ჩვენი დროის დიდი მფრინავის, საბჭოთა კავშირის გმირის ვალერი ჩკალოვის მოულოდნელი დაღუპვის გამო.

ვალერი ჩკალოვი ძვირფასი იყო ჩვენთვის არა მარტო, როგორც უმამაცესი მფრინავი, არამედ როგორც უდიდესი ადამიანი, რომელიც თავის თავში ანსახიერებდა საბჭოთა მოქალაქის საუკეთესო თვისებებს. ჩკალოვის ცხოვრება გამოხატავს **ლენინ-სტალინის** ეპოქის სიდიადეს. მისი ბიოგრაფია არის—ჩვენი ცხოვრების მიმართულების მაჩვენებელი. უბრალო მუშა—უროს მცემელი, ცეცხლფარეში, წითელი არმიის მოხალისე, ბორტმექანიკოსი და ბოლოს მფრინავი, ჩკალოვი თანდათანობით ადის გმირობის და დიდების უმაღლეს საფეხურზე. ამ მწვერვალზე იგი აიყვანა ჩვენმა დიადმა ეპოქამ, ურყევმა ენერგიამ, შეუდრეკელმა ნებისყოფამ, მუდამ მაძიებელმა ცოცხალმა გონებამ.

ჩკალოვი იმ გმირთაგანია, რომელშიაც საბჭოთა მწერლობას არ შეუძლია არ დაინახოს კომუნისტური საზოგადოების სრულყოფილი ადამიანის სახე.

მისი განსაცვიფრებელი სიმამაცე, მისი ღრმა პატრიოტიზმი, თავდადება და სიყვარული სამშობლოსადმი, საბჭოთა ხალხისადმი, მუდამ იქნება საბჭოთა პოეზიის, საბჭოთა მწერლობის, საბჭოთა ხელოვნების შთამგონებელი. როცა საბჭოთა მწერალი ხელში აიღებს კალამს, **ლენინ-სტალინის** ეპოქის ნამდვილი და ჭეშმარიტი გმირის სახის გამოსაკვეთად, შემოქმედების წუთებში მის გონების თვალს, ერთი წუთითაც არ მოშორდება სახე ამ დევგმირი მფრინავისა, სახე სახალხო გმირის ვალერი ჩკალოვისა.

შ. დადიანი, ა. მაშაშვილი, გ. ტაბიძე, ი. მოსაშვილი, ს. ჩიქოვანი, გ. ლეონიძე, ს. ეული, კ. გამსახურდია, ლ. ქიაჩელი, ა. აბაშელი, კ. კალაძე, შ. რადიანი, კ. ლორთქიფანიძე, დ. შენგელაია დ. ბენაშვილი, პ. კაკაბაძე, გ. ბუხნიკაშვილი, ბ. ჟღენტი, ვ. წულუკიძე, ა. გომიაშვილი, ლ. ასათიანი, გ. ნატროშვილი.

ვალერი ჩკალოვს

გიორგი ქუჩიშვილი

სად არ იქროლე,
სად არ იფრინე,
სად არ გაჰკვეთე
სივრცე არწივმა!
ღრუბლების მთები
გადაიგრგვინე,
სძლიე სიძნელე,
ყინვა,
ქარწვიმა!
მამაცო!
ხიფათს
არარად სთვლიდ
სერავდი რეიხს
უცნობს,
უარესს!
მზად წინ გიძღოდა
სტალინი დიდი,
მკაცრ პოლუსს
თავს რომ გადაუარე!
ბოლოს კი,
როცა საცდელ მანქანით
მოსკოვის ცაზე
აიჭერ დილით,—
მოსწყდი უეცრად,
შეკუმშე ფრთანი
და დაიღუპე
გმირულ სიკვდილით...
მშვიდობით!...
ხალხთა
ღრმა გულისტკენით
ქედს ვიხრით შენს წინ,
გრიგალო მცხრალო...
სამაგალითო
სამშობლო შენი
გვწამს: ათასობით
წარმოშობს ჩკალოვს!...

ფრთამედგარ შევარდენს

კალე გოგოხიძე

სხივმოსილ სამშობლოს ცაზე
შეწყვეტე ნავარდი გმირო,
იყავი საცოცხლით სავსე
უსაზღვრო, უნაპირო!

გიბარებს კედელი კრემლის,
გაფენენ დროშების ტალღას;
იყავი სამშობლოს მცველი
ფრინავდი ლაჟვარდზე მაღლა!

ცაზე რომ ხმალივით ელავს
კვლავ შენი ფოლადის ფოთოა,
რომ გრგვინავს მსოფლიოს
მხსხელად
გმირების და შინი ხმაა!

სიკვდილი რას უხაძს უკვდავს,
შენს ხსოვნას წლები ვერ წაშლის
ბრწყინვალედ ანათებ მუდამ
უძლეველ საბჭოთა კავშირს!..

მირზა ფაფალი ახუნდოვი

(ბიოგრაფიული ცნობები)

მირზა ფატალი ახუნდოვი არის აზერბაიჯანის პირველი დრამატურგი და ახალი ლიტერატურის ფუძემდებელი. იგი დაიბადა 1812 წელს ქალაქ ნუხაში.

მამა მისი მირზა მამედ ტაგი თავრიზთან ახლო მდებარე სოფელ ხანმეს მამასახლისად იყო. 1814 წლიდან 1821 წლამდე პატარა მირზა სოფელ ხანმეში იზრდებოდა. 8 წლის ბავშვი იწყებს სიარულს მაკტებში, სადაც სწავლა მიმდინარეობდა მეტად ძველი სისტემით, რაც არ მოსწონს მირზას. მთელი წელიწადი სწავლობს იგი ძველ არაბულ ანბანს, მაგრამ ვერავითარ შედეგს ვერ აღწევს. ბავშვი იძულებული შეიქნა მიეტოვებინა მაკტებში სიარული.

1821 წელს მირზას დედა ნანე ხანუმი დაშორდა თავის ქმარს და გადადის საცხოვრებლად ბიძასთან ახუნდ ალესკერთან. ამ შემთხვევის შემდეგ ახუნდოვს არ ენახავს მამა მისი.

ახუნდ ალესკერმა იშვილა პატარა მირზა და პირადად მოჰკიდა ხელი ბავშვის აღზრდას. პატარა მირზა ბიძისაგან სწავლობს საღმთო მეტყველებას და ემზადება სასულიერო წოდებისათვის.

გარდა ამისა მირზა სწავლობს კალიგრაფიას იმ დროს განჯაში მცხოვრებ ცნობილ პოეტ მირზა შაფისაგან.

მირზა ფატალი გულმოდგინედ სწავლობს. იგი დღე და ღამეს ასწორებს, რათა მიიღოს საჭირო ცოდნა. ამავე დროს მასზე უდიდეს გავლენას ახდენს პოეტ მირზა შაფის რჩევა-დარიგება, რომლის მეოხებით მირზა ფატალის ეხსნება გონება, იგი ახალი თვალით უყურებს გარემოს და ამ დღიდან მისი ცხოვრებაც ახალ მიმართებას იღებს.

აი რას სწერს თავის მოგონებებში მირზა ფატალი იმ გავლენის შესახებ, რომელიც მის ცხოვრებაზე მირზა შაფიმ მოახდინა:

„ამ დრამდე (მირზა შაფისთან შეხვედრამდე) მე არაფრის წარმოდგენა არ მქონდა. რაც შემეძლო ვსწავლობდი ფარსულ და არაბულ ენებს. მეტად ცუდად ვერკვეოდი ყოველდღიურ ცხოვრებაში და სხეებთან დამოკიდებლებაში. ჩემი მეორე მამის (გაჯი ალესკერის) სურვილი იყო მე შემესწავლა არაბული მეცნიერებანი, მიმეღო სასულიერო წოდება და ვავმხდარიყავი მოლა. მაგრამ შემთხვევამ სულ სხვა გზით წარმართა ჩემი ცხოვრება...

„მექიდან ჩემი მეორე მამის დაბრუნებამდე მირზა შაფიმ ჩემს წინ გადაშალა თავისი საიდუმლო აზრები, ამისილა თვალები".

„ამ შემთხვევის შემდეგ სრულიად შემზარდა სასულიერო წოდება და შევცვალე ჩემი პირველი გადაწყვეტილება..."

მექიდან დაბრუნებისას გაჯი ალესკერმა მირზა ფატალი წაიყვანა ნუხაში. მირზა ბრუნდება თავის სამშობლო ქალაქში ახალი იდეალებით, ახალი მსოფლმხედველობით, მაგრამ ახალგაზრდა ახუნდოვს სურვილების განსახორციელებლად არ ჰქონდა შესაფერისი პირობები. ამ დროს ნუხაში არსდება რუსული სასწავლებელი. მირზა ფატალი შედის ამ სასწავლებელში და ერთი წლის განმავლობაში სწავლობს იქ.

1834 წელს გაჯი ალესკერს მირზა ფატალი მოჰყავს თბილისში. მისი თხოვნით მირზა ფატალი ახუნდოვი მიიღეს კავკასიის მთავარმართველობის კანცელარიაში თარჯიმანის თანამდებობაზე.

ახალმა ცხოვრებამ, რუსულ კოლტურასთან დაახლოვებამ და მოწინავე ადამიანებთან ურთიერთობამ უდიდესი როლი ითამაშეს მირზა ფატალი ახუნდოვის ნიჭის განვითარებასა და გამომჟღავნებაში.

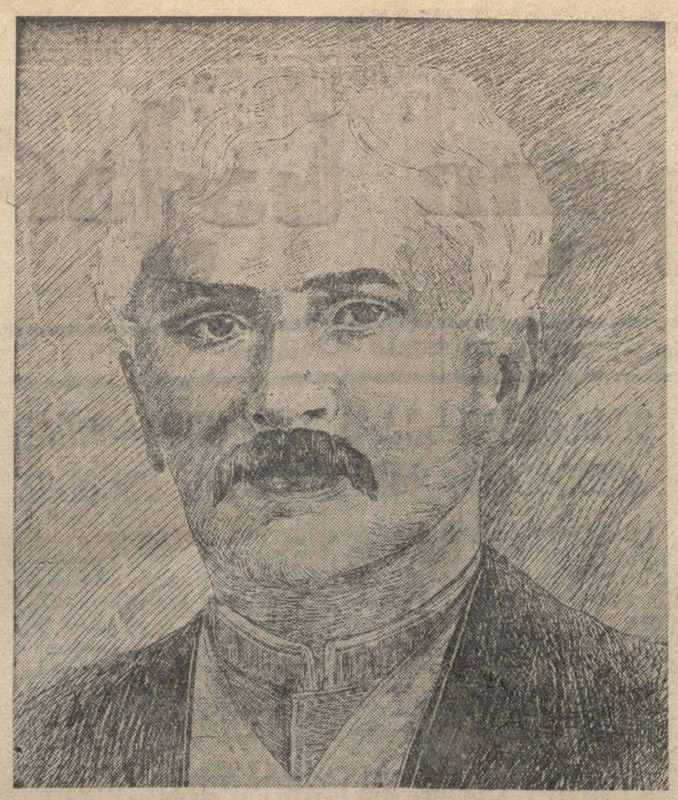

მ. ფ. ახუნდოვისადმი მიძღვნილი საღამო მწერალთა კავშირში

ამიერ-კავკასიის მომმე ხალხების სტალინური მეგობრობის დემონსტრაციად გადაიქცა 19 დეკემბერს მწერალთა კავშირში მირზა ფატალი ახუნდოვისადმი მიძღვნილი საღამო, ქართველი მწერლების და ხელოვნების მუშაკთა გარდა, საღამოს დაესწრენ თბილისის აზერბაიჯანული და სომეხი ინტელიგენციის წარმომადგენელნი და მოსწავლე ახალგაზრდობა.

ხალხით გაჭედილ დარბაზს შესავალი სიტყვით მიმართა ამხ. ბესო ჟღენტმა, რომელმაც აღნიშნა რა მირზა ფატალი ახუნდოვის უდიდესი ღვაწლი ახალი აზერბაიჯანელი მწერლობის აღორძინებისა და აზერბაიჯანელი ხალხის გათვითცნობიერების საქმეში, მისი როლი ამ ხალხის ეროვნულ გამანთავისუფლებელ მოძრაობაში, განაცხადა: მირზა ფატალი ახუნდოვი ისე, როგორც პუშკინი, ტ. შევჩენკო, ილია ჭავჭავაძე, ოვანეს თუმანიანი, ეკუთვნის მთელ საბჭოთა ხალხს. მისი მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა ძვირფასია ჩვენი დიდი სოციალისტური სამშობლოს ყველა ერისათვის, და აზერბაიჯანის ხალხის დღესასწაული ამ დიდი მწერლის დაბადებიდან 125 წლისთავის შესრულების გამო, არის ჩვენი ქვეყნის საყოველთაო დღესასწაული.

შემდეგ, მთელი დარბაზი შეუნელებელი ინტერესით ისმენს სსრ კავშირის უმაღლეს საბჭოს დეპუტატის, დამსახურებული მწერლისა და დრამატურგის ამხ. შალვა დადიანის მოხსენებას მირზა ფატალი ახუნდოვის ცხოვრებასა და შემოქმედებაზე.

მომხსენებელი მოკლე მიმოხილვას უკეთებს აერზბაიჯანის ხალხის იმ ლიტერატურულ და კულტურულ მემკვიდრეობას, რომელზედაც აღიზარდა ახუნდოვი. ფატალი ახუნდოვმა აზერბაიჯანელ ლიტერატურის განვითარებაში შეასრულა დიდი ნოვატორის როლი, რადგან მისი შემოქმედება წარმოადგენს აღმოსავლური და ევროპული კულტურის ორგანიულ შედუღებასო. იგი არის პირველი აზერბაიჯანულ რეალისტურ ნაწარმოებთა ავტორი, რომელმაც თავის დრამატიულ ნაწარმოებებში სინამდვილით ასახა აზერბაიჯანის მშრომელი ხალხის ყოფაცხოვრება, დახატა ყველა სოციალური ფენის წარმომადგენლები, მიმართა რა თავისი მხატვრული კრიტიკის მახვილი ექსპლოატატორების, კლერიკალების და ობსკურანტების წინააღმდეგ. დიდია მირზა ფატალი ახუნდოვის როლი, როგორც აზერბაიჯანული ენის რეფორმატორისა, რომელმაც ვარდაქმნა რა საფუძვლიანად აზერბაიჯანული სამწერლო ენა, დაუახლოვა იგი ფართო მასების სალაპარაკო ენას. დიდი და მრავალფეროვანია მირზა ფატალი ახუნდოვის ღვაწლი აზერბაიჯანის ხალხის წინაშე. დღეს მას ღირსეულად აფასებს მთელი საბჭოთა კავშირი, რადგან მისი დამსახურება მშობლიური ხალხის წინაშე არის ამავე დროს დამსახურება ჩვენი დიადი სოციალისტური სამშობლოს წინაშე.

ამავე თემაზე ვრცელი მოხსენებით (რუსულ ენაზე) გამოვიდა ამხანაგი სეიდოვი.

რუსთაველის თეატრის სახელით მირზა ფატალი ახუნდოვის შესახებ სიტყვა წარმოსთქვა ორდენოსანმა მსახიობმა გიორგი დავითაშვილმა.

მეორე განყოფილებაში საზოგადოება ისმენს მირზა ფატალი ახუნდოვის ნაწარმოებებს აზერბაიჯანელ და ქართულ ენებზე, აგრეთვე მისადმი მიძღვნილ ლექსებს.

თბილისის აზერბაიჯანული აკადემიური თეატრის მსახიობი ქალი სარა ზეინალოვი დიდის პათოსით და მღელვარებით კითხულობს აზერბაიჯანულად ახუნდოვის აღმოსავლურ პოემას პუშკინის გარდაცვალების გამო. ამავე პოემის შესანიშნავ ქართულ თარგმანს კითხულობს იოსებ გრიშაშვილი, რომელსაც დარბაზი მქუხარე ტაშისცემით აჯილდოვებს. დ. შენგელაია კითხულობს ახუნდოვის მოთხრობა „გაცრუებული ვარსკვლავები"-ს თარგმანის ნაწყვეტს. ახალგაზრდა პოეტი ბახტიარული საკუთარი ლექსით მიმართავს ახუნდოვის ხსოვნას.

დასასრულ წარმოდგენილი იქნა სცენები მირზა ფატალი ახუნდოვის კომედიებიდან.

საღამოს დასრულების შემდეგ, სტუმრებმა დაათვალიერეს მირზა ფატალი ახუნდოვისადმი მიძღვნილი გამოფენა, რომელიც მოწყობილია მწერალთა კავშირის სასახლის ერთერთ დარბაზში.

მირზა ფაფალი ახუნდოვი თბილისში

თბილისი მირზა ფატალი ახუნდოვის მეორე სამშობლოა.

1834 წელს ოცდაორი წლის მოვალი „აზერბაიჯანელი მოლიერი" თავის აღმზრდელ ჰაჯი-ალესკერთან ერთად ჩამოვიდა საქართველოს სატახტო ქალაქში და ამ დღიდან აღარ მოშორებია თბილისს.

მირზა ფატალის ბავშვობის წლებიდანვე სასულიერო პირად ამზადებდნენ, მაგრამ თბილისში ჩამოსვლისთანავე მან მოლას ფანატიკურ პროფესიას კავკასიის მეფის ნაცვლის სამოქალაქო კანცელარიის თარჯიმნის თანამდებობა ამჯობინა.

1834 წლის პირველ ნოემბერს მირზა ფატალი ახუნდოვი მიიღეს მთავარმართებლის ბარონ გრიგოლ ვლადიმერისძე როზენის სამოქალაქო კანცელარიაში — აღმოსავლურ ენებიდან თარჯიმნის მოვალეობის თანამდებობაზე გამოსაცდელად.

თანახმად შემდეგი წლის 21 იანვრის ბრძანებისა ახუნდოვი დამტკიცებულ იქნა აღნიშნულ თანამდებობაზე ხელფასით ათი მანეთი ვერცხლით თვეში „განსაკუთრებულ მოწერილობამდე".

თარჯიმნის მოვალეობას მირზა ფატალი ასრულებდა სიკვდილამდე.

1836 წლის რვა დეკემბერს ახუნდოვი შეთავსებით დაინიშნა თბილისის სამაზრო სასწავლებელში თურქული ენის მასწავლებლად. თბილისში მირზა ფატალი გაეცნო პოეტსა და დრამატურგს გიორგი ერისთავს, რუს მწერლებს ა. ბესტუჟევ-მარლინსკის, ი. პოლონსკის, ვ. სოლოგუბს, ა. ბერჟეს და სხვებს.

1837 წელს, როცა დანტესთან დუელში დაიღუპა პუშკინი, მირზა ფატალი ახუნდოვმა დაწერა „პოემა ა. ს. პუშკინის გარდაცვალებაზე" და წარუდგინა იგი მთავარმართებელს ბარონ როზენს.

იმავე წლის მაისის თვეში ბარონ როზენის პირადი ხელმძღვანელობით მოეწყო ექსპედიცია წებელდაში. მთავარმართებელმა სხვებთან ერთად თან გაიყოლა მირზა ფატალი ახუნდოვი და ა. ბესტუჟევი. წებელდელების დაწყნარების შემდეგ ზღვით ადღერმი წასასვლელად ინაზმი სოხუმს ჩავიდა.

„სოხუმიდან გამგზავრებამდე სამი დღით ადრე, — გვიამბობს ადოლფ ბერჟე-ბესტუჟევი და მირზა ფატალი ახუნდოვი სხვა დაპატიჟებულებთან ერთად როზენთან სადილობდენ. საუბრისას როზენმა ჰკითხა ბესტუჟევს წაკითხული აქვს თუ არა მირზა ფატალის პოემა ა. პუშკინის გარდაცვალებაზე და როცა უარყოფითი პასუხი მიიღო, თხოვა ბესტუჟევს ახუნდოვის დახმარებით გადაეთარგმნა ეს პოემა რუსულ ენაზე".[1] ა. ბესტუჟევმა მირზა ფატალის დახმარებით სულ მოკლე დროში სთარგმნა პოემა.

1840 წელს ახუნდოვს მიანდვეს პოლიტიკური კანცელარიის მთარგმნელის მოვალეობის შესრულება. ამ გარემოებამ აიძულა მირზა ფატალი დაენებებია პედაგოგიური მუშაობისათვის თავი. თუ როგორ კეთილსინდისიერებით ასრულებდა ახუნდოვი ოთხი წლის განმავლობაში მასწავლებლის საპასუხისმგებლო მოვალეობას, ამას ნათლად გვიჩვენებს სასწავლებლის უფროსის მიერ გაცემული ცნობა.

აი იგი:

«Свидетельство № 53.

Дано бывшему учителем татарского языка при тифлисском уездном училище Фет Али Ахундзаде в том, что он Ф. Ахундзаде, со дня утверждения его в должность учителя, т-е. от 8 декабря 1836 года за № 8206 по 6-е мая 1840 года возложенную на него обязанность в продолжении сего времени, исправлял при похвальном поведении со всею акуратностью и с отличными успехами. Ныне же он Ф. Ахундзаде, увольнявшись от своей должности по собственному желанию, просит иметь от училища свидетельство, которое и выдается ему за надлежащею подписью училищнаго начальства и с приложением казенной печати 13 сентября 1840 года г. Тифлис.

Исправляющий должность штатнаго

Смотрителя Тифлисского уезд. училища: Абовян.

1842 წელს მირზა ფატალიმ შეირთო თავისი აღმზრდელის ქალიშვილი ცუბა-ხანუმი და მთელი მისი ოჯახი თბილისში გადმოიყვანა.

მეფის ნაცვალთან სამსახურში მყოფი ახუნდოვი თანდათანობით იმატებდა ხარისხს და მიაღწია პოლკოვნიკობას. 1845 წლის 20 სექტემბრიდან თბილისში მანეულის თეატრში მუშაობა დაიწყო გ. პ. ალენკოს კერძო დასმა, რომელმაც მისცა ბიძგი მირზა ფატალი ახუნდოვს დაეწერა აზერბაიჯანულ ენაზე კომედიები.

ახალი თამამშოვისეულ თეატრის გახსნამდე 1850 წელში მ. ფ. ახუნდოვმა დასწერა სამი კომედია: „მოლა იბრაგიმ ხალილი, ფილოსოფიური ქვის პატრონი", „ბატონი ჟორდანი, ბოტანიკი და ცნობილი ჯადოსანი დერვიში მასტალი — შახიდ", „სერაბის ხანის ვეზირი" (ეს პიესა ქართულად სთარგმნა ა. წერეთელმა იხ. მისი კრებული 1898 წ. №7). ერთი წლის შემდეგ „დათვი უაჩალის დამჯაბნელი" შემდეგ წელში „ძუნწის თავგადასავალი". 1856 წელს მან დასწერა თავისი უკანასკნელი კომედია „აღმოსავლეთის მოსამართლენი"—, ხოლო 1857 წელს უკანასკნელი მხატვრული თხზულება „გაცრუებული ვარსკვლავები".

ცალკეული ნაწყვეტები ახუნდოვის თხზულებათა რუსულ თარგმანებისა იბეჭდებოდა თბილისის ოფიციოზ გაზეთ „კავკაზ"-ში. 1853 წელს თბილისში რუსულ ენაზე გამოვიდა მისი კომედიების კრებული. როცა ახალ თეატრალურ დარბაზში დადგმები დაიწყო მირზა ფატალი ახუნდოვის პიესების რუსული თარგმანებიც გაჩნდენ სცენაზე.

1852 წლის გაზეთ „კავკაზ"-ის 2 თებერვლის ნომერში დაბეჭდილი ქრონიკა იუწყებოდა:

„В тифлисском театре русскими актерами в четверг 7-го февраля представлено будет: в пользу актера императорских театров г-на Максимова, в первый раз, **медведь победитель** разбойника, оригинальная комедия в трех действиях, соч: Мирзи-Фет-Али-Ахундова, (переделанная для сцены) в коей роль бразильской обезьяны, исполнена будет г. Нерво. Декорации и постановка г. Дербез. О! Оскар я жду тебя! Или Женатый проказник, комедия в 3-х действиях соч. Скриба Дюверье перевод с французского Н. Б. Школьный учитель или дураков Учить, что мертвых лечить, водевиль в одном действии, перевод с французского П. Каратыгина. Между первой и второй пьесами г-н Виккн и г-жа Барбнери, будут петь арии на языке Плевны".

ერთი წელიწადის შემდეგ ფურცლებში დადგმული იქნა მირზა ფატალი ახუნდოვის მეორე პიესა. 1853 წლის 9 მარტის გაზეთი „კავკაზი" ამცნობდა მკითხველს:

«Бенефис г-на Петровского В четверг, 14-го мая назначен бенефис в пользу суфлера сценнаго театра г. Петровскаго. Будет дана комедия даровитаго сотрудника «Кавказа» Али-Фет-Ахундова Визир Серабского Ханства, и кроме того: чертова волынка волшебный водевиль в двух действиях, зала для стрипки волос фарс г: Григорьева. В спектакле примут также участие певцы и певицы италиянской оперы и танцовщицы Павлова и Честова. Удачный выбор пьес ручается, что публика не будет скучать на бенефисе г. Петровского."

თუ როგორ ხვდებოდა თბილისის საზოგადოება მირზა ფატალი ახუნდოვის პიესებს ვალაპარაკოთ თვითონ დრამატურგი:

„ჩემი პიესები წარმოდგენილი იყო თბილისის თეატრში. მაყურებლებიდან მე ვისმენდი ძრიელ ბევრ ქებასა და გაბხნევებას".

1851 წლიდან მირზა ფატალი იყო წევრი, ხოლო 1852 წლიდან წევრი-თანამშრომელი რუსეთის საიმპერატორო გეოგრაფიული საზოგადოებისა. 1864 წლიდან ახუნდოვი შეიქმნა დროებითი წევრი არხეოლოგიური კომისიისა, რომელსაც მიზნად ჰქონდა დასახული კავკასიის არხივების შესწავლა. ამ კომისიას ხელმძღვანელობდა ცნობილი ორიენტალისტი ადოლფ ბერჟე.

მირზა ფატალი ახუნდოვი გარდაიცვალა თბილისში 1878 წლის 27 თებერვალს და არა 28, როგორც ამას ღლემდე ჰფიქრობდნენ.

დასახელებული წლის პირველი მარტის გაზ. „კავკაზში" დაბეჭდილმა ქრონიკამ ასე აუწყა საზოგადოებრიობას ცნობილი დრამატურგის სიკვდილი:

«27 февраля. Умер от лихорадки 90 г. полковник Мирза Фатали-Ахундов».

მწერლის ცხედარი რამდენიმე დღე უპატრონოდ ეგდო.

პოეტი და მკვლევარი ი. გრიშაშვილი მოგვითხრობს:

„განსვენებულის გვამი რამდენიმე დღე ყველას მიერ უყურადღებოდ იყო დატოვებული მის ბინაზე. არავინ არ კისრულობდა მის დაკრძალვას. ბოლოს მთავრობა იძულებული გახდა ნახევრად გახრწნილი ახუნდოვის ნეშტი დაისაფლავებინა ხარფუხის უბნის მახლობლად მდებარე მუსულმანთა სასაფლაოზე".

ი. გალახაშვილი

ქართველი და აზერბაიჯანელი მწერლები მირზა ფატალი ახუნდოვის საფლავზე: ა. მაშაშვილი, ს. ჩიქოვანი, ი. გრიშაშვილი, მ. მრევლიშვილი, შ. რადიანი, ი. მოსაშვილი, ბახტიარული, ლ. ასათიანი, შახვალადი და კ. კალაძე.

○ ○

მირზა ფაფალი ახუნდოვის საფლავზე

მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების დროს, მხოლოდ კულტურული მემკვიდრეობისადმი ლენინურ-სტალინური ყურადღების პირობებში ფართო მკითხველი საზოგადოებისათვის ცნობილი გახდა, რომ ჩვენი დედაქალაქის — თბილისის მიწა ინახავს ჩვენი მოძმე ხალხის—აზერბაიჯანელების ახალი მწერლობის ფუძემდებლის, დიდი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის მირზა ფატალი ახუნდოვის ნეშტს.

17 დეკემბერს ქართველი და აზერბაიჯანელი მწერლების ჯგუფმა — **ალიო მაშაშვილმა, ი. გრიშაშვილმა, ს. ჩიქოვანმა, ი. მოსაშვილმა, გ. ლეონიძემ, კ. კალაძემ, შ. რადიანმა, რიზა შახვალადიმ, ახმედ ჰუსეინ ბახტიარლმ, ვ. წულუკიძემ, ლ. ასათიანმ, ბ. სერგბრიაკოვმა, მ. მრევლიშვილმა** და თბილისის გაზეთების წარმომადგენლებმა ინახულეს მირზა ფატალი ახუნდოვის საფლავი.

მირზა ფატალი ახუნდოვი დამარხულია ბოტანიკურ ბაღის მახლობლად, ე. წ. ლელვის ხევს გაღმა აღმართულ გორაკზე, რომელიც სიმაღლით მის პირდაპირ აზიდულ ნარიყალას ციხეს უსწორდება. გორაკიდან იშლება წარმტაცი ხედი, მოსჩანს მტკვრის მარცხენა მხარის თბილისი დიდუბიდან ნავთლულამდე. ოდესღაც ეს ადგილი მიგდებული და მიყრუებული იყო. მეფის ჩინოვნიკებმა და მუსულმანურმა რეაქციულ-კლერიკალურმა წრეებმა, რომელთა წინააღმდეგ იყო მიმართული ახუნდოვის მთელი მოღვაწეობა, მხოლოდ ოთხ კაცს მოასვენებიეს აქ მისი ცხედარი, უხმოდ, ჩუმად დაფლეს და დაადვეს უბრალო ქვის ლოდი. წინააღმდეგ ბნელეთის მოციქულთა სურვილისა და მოლოდინისა, ეს დიდი საფლავი არ დაიკარგა.

მწერლებმა ცოცხალი ყვავილებით და გვირგვინით მორთეს იგი და გამოსთქვეს რწმენა, რომ სულ ახლო მომავალში — ამ საფლავზე აღმართული იქნება ძეგლი, დიდი მწერლისადმი საბჭოთა ხალხის სიყვარულისა და პატივისცემის გამომხატველი — მონუმენტი.

აზერბაიჯანის საბჭოთა მწერლების კავშირის კრებული

მირზა ფატალი ახუნდოვის დაბადებიდან 125 წლისთავის შესრულებასთან დაკავშირებით აზერბაიჯანის საბჭოთა მწერლების კავშირი დეკემბრის დამლევს იწვევს ახუნდოვის ხსოვნისადმი მიძღვნილ პლენუმს.

დასახელებულ პლენუმზე დასასწრებლად საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირი გზავნის მწერალთა ჯგუფს, რომელშიაც შედიან: სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი—შალვა დადიანი, რიზა შახვალადი, ი. გრიშაშვილი და ალ. ჭეიშვილი.

საქართველოს მწერალთა ჯგუფი 23 დეკემბერს გაემგზავრება ბაკოში.

აკაკი წერეთელი და მირზა ფატალი ახუნდოვი

ი. გრიშაშვილი

აკაკი წერეთელს თავიდანვე ახასიათებდა მომმე ერებისადმი პატივისცემა, მათი ლიტერატურისადმი უდიდესი სიყვარული. იგი პირადად იცნობდა უკრაინელ პოეტს ტარას შევჩენკოს და ეს მეგობრული ურთიერთობა არა ერთხელ გამოუმჟღავნებია, როგორც წერილობით, ისე შევჩენკოსადმი მიძღვნილ სალამოებზე სიტყვის წარმოთქმით. აკაკიმ რამდენიმე გულთბილი ლექსი უძღვნა სომხეთის ნიჭიერ დრამატურგს გაბრიელ სუნდუკიანცს, აკაკიმ გადმოთარგმნა აზერბაიჯანელ მწერლის მირზა ფატალი ახუნდოვის პიესა „ხანის ვეზირი" და სხვ. ჩვენი დიდუნებოვანი პოეტისათვის უცხო იყო ეროვნული შეზღუდულობა და სიტყვითა და საქმით ხელს უწყობდა ცარიზმისაგან ჩაგრულ ერთა შორის კულტურული ურთიერთობის დამყარებას და განმტკიცებას.

„დაე სუყველამ იბედნიეროს
თვის სამშობლოში, თავის მხარეში,
რომ მომძე იყონ ერთიმეორის
და არა მონა, ყმა და ფარეში".

1897 წლიდან აკაკი შეუდგა თავისი ჟურნალის „კრებულის" გამოცემას, სადაც უმთავრესად იბეჭდებოდა აკაკის ნაწერები. მირზა ფატალი ახუნდოვის პიესაც ამ კრებულში დაიბეჭდა. მაგრამ დაბეჭდვამდე მოხდა პატარა ინციდენტი, რომელიც შეადგენს ამ წერილის საგანს.

ქართულ თეატრს ჰყავდა პიესების შესანიშნავი გადამწერელი ქალი ელენე ანტონოვსკაია-ბროძელი, რომელიც ოდესღაც ქართულ სცენაზე მსახიობათაც გამოდიოდა. აკაკიმ „ხანის ვეზირი" სთარგმნა 1898 წელს და ვიდრე სტამბაში გადასცემდა დასაბეჭდად, პიესის გადაწერა მიანდო ანტონოვსკის ქალს. სწორედ ამ დროს ქართულ თეატრში ხშირი იყო მსახიობთა ბენეფისები, ერთი ამისთანა ბენეფისი ეწოო მთეატრის მოლარეს სვიმონ ყალაბეგიშვილსაც.

ჩვენმა საყვარელმა კლასიკოსმა ამ პიესის დადგმის გამო ბევრი უსიამოვნება განიცადა.

პოემა წარმოდგენის დღეს გაიგო თავისი „ავტორობის" ამბავი. ძალიან აღელვებული იყო, გაზეთში შეცდომის გასწორება აღარ მოესწრებოდა, თეატრის ხელმძღვანელებს პირადად განუცხადა თავისი გულისწყრომა. ამიტომ იყო, რომ წარმოდგენის გათავებისას, როგორც ეს ახალი პიესის წარმოდგენის დღეს ხდება ხოლმე, ხალხი ავტორს—აკაკის იწვევდა სცენაზე. რასაკვირველია, აკაკი სცენაზე არ გამოსულა. სამაციეროდ გამოვიდა სუფლიორი და აუწყა საზოგადოებას, რომ „ხანის ვეზირის" ავტორი (ახუნდოვი) დიდიხანია, რაც გარდაიცვალა და აკაკი მხოლოდ მთარგმნელია ამ პიესისაო.

ყველაფერი ეს კარგად იცოდა „ივერიის" რეცენზენტმა „მე გახლავარმა" (ფსევდონიმი „მე გახლავარ" ეკუთვნოდა მიხეილ ნასიძეს. **ი. გ.**), რომელიც დაესწრო ამ წარმოდგენას, მაგრამ თავის რეცენზიაში მაინც აუგად მოიხსენია აკაკი.

ამ რეცენზენტის საპასუხოდ, სხვათა შორის, აკაკი სწერდა: „პიესა ეკუთვნის მირზა ფატალი ახუნდოვის კალამს. ეს ახუნდოვი იყო ვორონცოვის დროს მწერალი. ერთ დროს გამოვიდა სამწერლო სარბიელზე ჩვენს ვიორგი ერისთავთან და დიდი ნიჭიც გამოიჩინა. მის ნაწერებში ისე ნათლად მოსჩანს თათრების ცხოვრება, როგორც სარკეში... ახუნდოვის ნაწარმოები უცხო ენებზედაც არის ნათარგმნი. ერთ დროს რუსეთის მწერლობამაც ყურადღება მიაქცია, და იმ დროის შესანიშნავმა კრიტიკოსმა აპოლონ გრიგორიევმა, რომელსაც ცოტათი უკეთ ესმოდა ხელოვნება, ვიდრე ზოგიერთის ჩვენებურს ნაკარქეტებს, მოლიერს შეადარა... ახუნდოვის პიესები ნიჭიერად არიან დაწერილნი, და ის სიტყვებისა და ცრუ აზრების გაზვიადებული ბრახა-ბრუხი, რომელსაც ჩვენში, სამწუხაროდ ჯერ კიდევ ფასი აქვს, მის ნაწერებში არსად მოსჩანს. რადგან ჩვენ, ქართველები, ვერც ამ მწერალს ვიცნობთ და არც ჩვენს მეზობელ თათრების ცხოვრება გვაქვს შესწავლილი, ამიტომ ავიღე მეც ახუნდოვის ერთი პიესა „ხანის ვეზირი" და სიტყვა-სიტყვით გადმოვთარგმნე, რომ „კრებულში" დამებეჭდა,—სრულიად აზრადაც არ მქონია მისი სცენაზე დადგმა" („ცნ. ფ.", 1889 წ., № 447).

ამგვარად, აკაკი წერეთელი იყო პირველი ქართველი მწერალი, რომელმაც მირზა ფატალი ახუნდოვის ნაწარმოები სთარგმნა ქართულად. ეს მაშინ, როცა ფართო ქართულ საზოგადოებას შორეული წარმოდგენაც არ ჰქოდა ჩვენი კარის მეზობლის კულტურულ ვითარებაზე და სრულიად არ იცნობდა „აზერბაიჯანელი მოლიერის" — მირზა ფატალი ახუნდოვის შემოქმედებას.

„ხანის ვეზირი", დაწერილია ძირზა ფატალი ახუნდოვის ჩვეულებრივი გონება-მახვილობით. მასში ნათლად მოსჩანს აზერბაიჯანის ცხოვრება, რომელიც სასცენოდ პირველად ამ დრამატიულ ნაწარმოებში იქნა განსახიერებული.

კომედიის შინაარსი ასეთია:

სადღაც სარაბს განაგებს ხანი, კაცი გონება ჩლუნგი. აი როგორ ასამართლებს იგი თავის ქვეშევრდომებს:

მომჩივარი: ბატონო ხანო, გამასამართლე. დღეს ცხენი გამექცა. ამ კაცს შევყვარე, ღვთის გულისათვის, ცხენი გამიძიგ ხანე მეთქი, ამანაც უცბად წამოავლო ქვას ხელი, ესროლა ჩემს ცხენს და მარჯვენა თვალი წამოაგდებინა. დაზიანებული ცხენი ვის რათ უნდა? ვეხვეწები გადამიხადე მეთქი და ეს კი აყალმაყალს მიწევს.

ხანი: მართალია?

მოპასუხე: მართალია, მაგრამ მე რა ბრალი მაქვს, უცაბედად საქმე მოხდა, მე ხომ არ მდომებია?

ხანი: რას მიპასუხავ! უცაბედად ქვის აღება და გასროლა განა შეიძლება? გაყავს ცხენი თუ არა?

მოპასუხე: მყავს, შენს თავს შეშოვეფლე.

ხანი: (პირველს) მაშ, წადი და ახლა შენ გამოსთხარე ცალი თვალი მაგის ცხენს და ბარიბარში გამოხვალთ.

ხანის ვეზირი უფრო გამჭრიახია და პატივმოყვარეც, მას ორი ცოლი ჰყავს, ბებერი (ზიბა ხანუმ) და ახალგაზრდა (შოლე ხანუმ). შოლე ხანუმის გაუთხოვარ დას (ნისა ხანუმს) უყვარს ხანის ძმისწული (თემურ-აღა). ვეზირს კი ჰგონია, რომ მის ახალგაზრდა ცოლსა და თემურ-აღას შორის სასიყვარულო ქსელია გაბმული და ცდილობს თემურ-აღას თავიდან მოშორებას. ერთ დღეს ამბავი მიუვა ვეზირს, რომ თემურ-აღა შენ სახლშია და შენ ახალგაზრდა ცოლს ელაპარაკებაო. ისმის ფეხის ხმა. თემურ-აღას გადამალავენ ფარდის უკან. შემოდის ვეზირი, მრისხანებს. მაგრამ ვეზირის დედა (ფარი ხანუმი) იგონებს ხერხს, თავი ჯერ ისევ კისერზე მაბია, შენ კი წონა გინდა გაიგო?

ფარი ხანუმი: ადვილია, შენი ჭირიმე. მკითხავმა მასწავლა ერთი ჟურჭელი რამ ჩამოაცვი ისე, რომ ყელამდე დაფაროს, მერე ის კასრი გაავსეთ პურით და იქნება მისი თავის ერთი წონაო.

ასეც მოიქცევიან. მოაქვთ საყველე კასრი და მხრებამდე ჩამოაცმევენ ვეზირს, ფარი-ხანუმი ხელით ანიშნებს შოლე-ხანუმს, ისიც ახდის ფარდას და თემურ-აღა უვნებლად გაიპარება ოთახიდან.

პიესა თავდება ხანის უეცარი სიკვდილით და მისი ძმისწულის თემურ-აღას გამეფებით. ასეთია შინაარსი კომედია „ხანის ვეზირისა", რომელიც მირზა ფატალის სხვა პიესებთან ერთად საფუძვლად დაედვა აზერბაიჯანული დრამატურგიის განვითარებას.

ახუნდოვის დამსახურება იმაში მდგომარეობს, რომ მან აზერბაიჯანელი ქალი გამოიყვანა სცენაზე უჩადროდ, დაალაპარაკა თავის ადამიანურ ღირსება-ნაკლულოვანებაზე.

თავისი პიესებით ახუნდოვმა საძირკველი ჩაუყარა აზერბაიჯანულ თეატრს. მის შემოქმედებაზე გაიზარდნენ მთელი შემდეგი თაობის თურქი დრამატურგები (ადიფულ რაჰიმ ახვერდოვი, მამედ ყული-ზადე და სხვ.) მის მემკვიდრეობას ღრმად სწავლობს და ითვისებს აზერბაიჯანის საბჭოთა მწერლობა.

ქართველი ხალხი ღრმა პატივისცემით იგონებს მომძე აზერბაიჯანელი ერის უდიდეს კლასიკოსს, რომელმაც ესოდენი ამაგი დასდო თავისი ერის კულტურას და რომლის პიესის თარგმნამ ჩვენს საყვარელ პოეტს აკაკის საშუალება მისცა თავისებური წვლილი შეეტანა ორი მეზობელი ხალხის კულტურული დაახლოვების საქმეში.

ახალი ლექსებიდან

გალაქტიონ ტაბიძე

პოეზიის ინვეგრალები

ლურჯ ფანჯრებს იქით, ოცნებაო,
სიმძლავრით დგება
სამშობლოს ჩემის ხმაურობით
სავსე ცხოვრება.
მე კი ვუზივარ ისევ წიგნებს;
ვებრძვი ყოველ წუთს,
ვებრძვი და ვიპყრობ მასალათა
სიმძლავრეს ჯიუტს.
როცა უბრალო სიდიდეთა
რჩება რკალები
უმაღლესი გზა წინ მეშლება:
ინტეგრალები.
რთულ ინტეგრალებს მე ვადარებ
ეხლა მეორეს
მსგავსებას მათსა და პოეტის
ცხოვრებას შორის;
მას ხომ ჯერ ისევ ბავშობის დროს,
დიდი ხნის წინად,
სიტყვებთან ბრძოლა და დაძლევა
ჰქონია ჟინად.
ეხლა კი მის წინ გაიშლება
ფერნაალები —
უმაღლესი გზა: პოეზიის
ინტეგრალები!

სამშობლოს

სამშობლოს წინსვლა
გასაკვირველი,
მზის მხურვალება
გარს რომ ბვლია,
აი პირველი!
აი პირველი —
რის სიყვარულიც
მე მისწავლია.

შენს გამარჯვებას
ჩანგო, მოველი!
ოჰ, შენთან დღენი
ჩემნი წარვლიან.
მედგარი ბრძოლა!
აი ყოველი
რის სიყვარულიც
მე მისწავლია.

გავშლი ძვირფასი
ლექსების კონებს:
რა სიუხვეა!
რა სიმრავლეა!
გადამასწავლოს —
ნურავინ ჰგონებს —
რის სიყვარულიც
მე მისწავლია!

შრომა და მოსვენება

რიოს ხელს გიშლის ხეობები
ცივი კლდე და ხმელი ნერგი —
შენ მიდამოს ერმები —
და ხმაურობა—როგორც თვრგი.

და ყოველ წუთს, ყოველ მხრიდან
გამოძახილს ისმენს ხევი —
რომ სიმშიმეს მკერდით იტან
და ზეცამდე მიირხევი.

მე ვხარბდები ხმაურს ხმოვანს
მჭეხარებას, წინსვლის გრძნობას,
მასში ვხედავ ყვავილოვანს
სიხარულის მუდმივობას.

ცად — ფოლადის გედებია,
ძირს ჰქუხს თერგი და რიონი
მთავარე თითქო ედემია
საყვარელნი გარემონი!

ხომ შენია, ხომ ჩემია
ეს მდინარე და ეს მთავარე —
დიდ ზრუნვას რომ მისცემია
მშობლიური არე-მარე.

სამშობლო — თავს გვადგას დედა —
მოსვენებულთ მყუდრო ძილით —
რომ სიცოცხლით აღსავსე და
ბედნიერი ავდგეთ დილით.

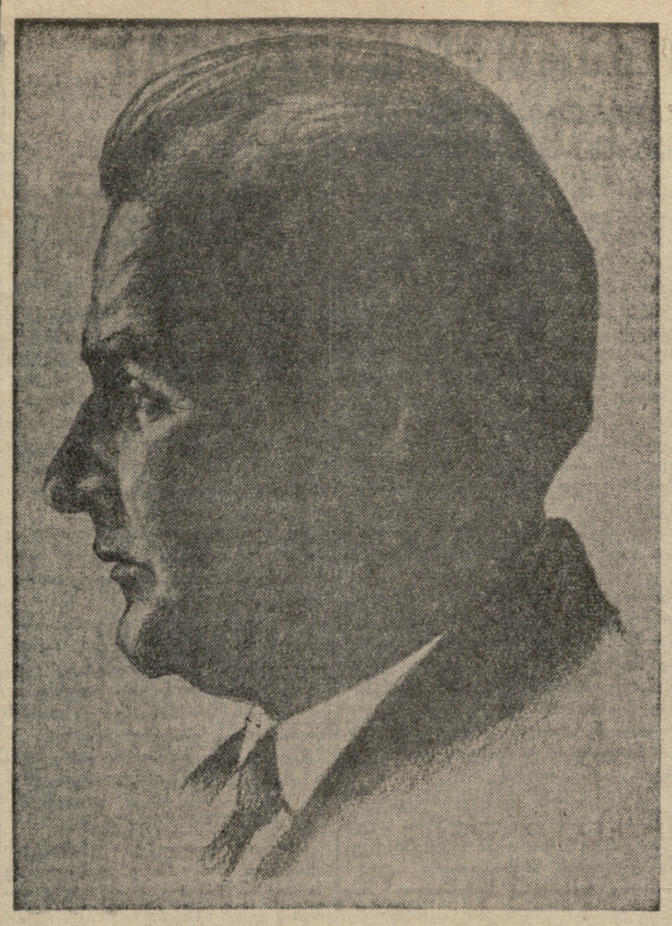

ჩემო ლურჯამო, მჭიანლულო ლოლი, მაყვალო ჭიანელი,
ბუკვეფაული მიდოლი, მაკალოსარი მიდერი.
რუსთაველი და ბეჭვიერ, ლამეშვილებარ ვალა,
ყველაზე ლიტერა ლიტერ, ლიტერ მოვალალ—ჯალ!
ჩვენი ლამაზი ბალ ბარად ალუკამოილი ბაროვანი
ნინ, ბალოსგალენალი გამაჩვენალ, მგალრეკ!

გ. ტ.

მთვარის ნაამბობიდან

ვიცი, ცაო გულმავიწყო,
მე ზრუნვა ვარ, შენ ოცნება.
არ იქნება—არ დავიწყო
ოცნებათა შემოწმება.

„ბევრი მხარე მოვიარე—
ასე იწყებს ამბავს მთვარე -
მაგრამ საქართველოსთანა,
არ მინახავს არსად მხარე.

ბრწყინავს მისი ძველისძველი
უძლეველი მთა და ველი
მისი წყალი, მისი სივრცე,
მისი შოთა რუსთაველი.

დიდი ხნიდან მალარიით
მოშხამული ატმოსფერა,
ახალ ჩაით, ახალ ციო
ახლად გაარქროსფერა.

(რუსთაველი მახსოვს ბავში,
ოცნებობდა ოქროს ნავში,
მიცქერდა და თან თრთოდა,
ვით ფოთოლი თრთის ნიავში).

ვიცი ცაო, ფანტომიდან
ზრუნვა ვარ და შენ ოცნება.
მრავალ ახალ კარეს მომიტანს
ოცნებათა შემოწმება.

აგერ მძლავრი და ტიტანი
მოსჩანს კავკასიის ტანი,
მიჯაჭული აქ იყო და
აქ აეშვა ამირანი!

გალაქტიონ ტაბიძის ლირიკა

აკ. გაწერელია

მომდინარე წელს სრულდება ოცდაათი წელი გალაქტიონ ტაბიძის გამოსვლიდან ლიტერატურის სარბიელზე, ხოლო მომავალ წელს — ოცი წელი მისი მეორე წიგნის გამოქვეყნებიდან. ლირიკული კრებული, რომელშიაც მოთავსებულია პოეტის მთელი რიგი შესანიშნავი ლექსებისა, დღემდე ინარჩუნებს თავის სიცხოველესა და მიმზიდველობას.

ამ წიგნის პირველ ფურცლებზევე ჩნდება ეპიგრაფები ფრანგი ლირიკოსების ლექსებიდან. ავტორი ამით თითქოს წინასწარ გვანიშნებდა თავისი პოეტური კულტურის ევროპულთან დაახლოვებას. პირველად ქართულს პოეზიაში იბადება სიგნების თავისებური იერარქია, განწყობილების ახალი ტონუსი, რომელიც უნდა გაეზიარებინა ქართული მხატვრული სიტყვის ბუნებას ან უკუ ეგდო იგი. გალაქტიონ ტაბიძემ შესანიშნავად გადასჭრა ეს ამოცანა.

○

ის თავისებური დამოკიდებულება სიტყვისადმი, რომელიც სიმბოლისტურ სკოლას ახასიათებდა საფრანგეთსა და რუსეთში, ქართულ პოეზიაში ყველაზე ფრთხილად გალაქტიონ ტაბიძემ გაიზიარა. ამასთანავე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ გალ. ტაბიძე იმთავითვე იყო განთავისუფლებული ამ სკოლის დეკადენტური თემატიკისაგან.

გალაქტიონ ტაბიძეს ჰყავდა თავისი მასწავლებლები რუსულ და ევროპულ პოეზიაში.

მეორე წიგნში გვხვდება სახელები ბოდლერის, ვერლენის, გოტიეს და სხვების. უფრო ადრინდელი თუ გვიანი ხანის ლექსებში—ნოვალისის, შელლის, ბლოკისა და სხვების. მაგრამ არც ერთ ამათგანის პირდაპირი მიმბაძველი გალაქტიონ ტაბიძე არ ყოფილა. მან იცოდა—რა მიეღო თავისი უცხოელი წინაპრებისაგან.

სწორედ ამის გამო, გალაქტიონ ტაბიძემ შესძლო მოენახა სინთეტიური ხაზი ევროპულ და ქართულს პოეზიას შორის. პოეტი მიმართავს ქართული ლექსის იმ მხატვრულ მარაგს, რომელიც საუკუნოებით დაგროვებულა, ხოლო მისი ორიგინალურად გამოყენების დროს, მეტყველების სიახლის ძიებისას ტექნიკურ საშუალებებს ევროპულ პოეზიიდან იღებს. ამ სინთეტიური მომენტის დაჭერა შეიძლება, თვით პოეტის სალექსო ფრაზის პერსონაჟების სიაშიაც: ვერლენის, ედგარ პოესა და ბლოკის სახელებს გარდა აქ გვხდება რუსთაველის, აკაკისა და ილიას სახელები. მსოფლიო ისტორიულ პირებში ვარეულია დავით ნარინის სახელიც. და მის წარმოდგენებს ერთნაირად იზიდავს, როგორც ტეფილ გოტიეს ეგზოტიური ქვეყანა, ისე ვეფხის ტყაოსნის სტრიქონებში ამეტყველებული აღმოსავლეთი. ეს ემოციური უნივერსალიზმი ერთერთი დამახასიათებელი ნიშანია გალაქტიონ ტაბიძის ყოველმხრივ მრავალფეროვანი ლირიკისა.

○

შეიძლება ითქვას, რომ გალაქტიონ ტაბიძემდე ქართულმა პოეზიამ არ იცოდა მინორული ტონის ისეთი შეთანხმება წარმოდგენებისა და განწყობილებების ფაქიზ ქსოვილთან, რომელსაც ჩვენ მეორე წიგნში ვგრძნობთ. პოეტი ლაპარაკობს არა მარტო სიტყვათა პირდაპირი, საგნობრივი მნიშვნელობით, არამედ ამ სიტყვათა შორის დატოვებული ხარვეზებით, ნახევარტონებით; და ყველაფერი ეს გადმოცემულია არაჩვეულებრივი მელოდიურობით; „სიტყვის აზრის განზრახ დაბნელებას“, რომელიც ვ. ბრიუსოვს სიმბოლისტური პოეტიკის არსებით ნიშნად მიაჩნდა, გალაქტიონ ტაბიძე სრულიად შეგნებულად მიმართავს. მაგრამ პოეტს ეს მეთოდი თვითმიზნური აბსტრაქციისათვის არ მოუხმარია. სიზმრები, ზღაპარი, ლანდები — რომელნიც მის ლექსებში იჭრებიან—მოკლებული არიან იმ მეტაფიზიკურ განზოგადოებას, რომელიც ასე დამახასიათებელი იყო რუსი სიმბოლისტების ლირიკაში. მაგალითისათვის ავიღოთ თუნდაც მისი შესანიშნავი ლექსი „პირიმზე“, რომელშიაც სიზმრებისა და ზღაპრის თემა ქართული კოლორიტით არის შეფერილი:

დავიწყებული ჭიშკრის კარბაზე
ხავსი, ყავრები და წვიმის წვეთი!
გაქრა ათასი თეთრი დარბაზი
გადარჩა მხოლოდ ცამეტი სვეტი.
კუბო კი ლამით სავსეა ციით
და წაქცეული სვეტები დგება,
ამოდის მთვარე და სამაიით
ფერმკრთალ ქალების მიმოდის წყება.
ცეკვავს სამეფოდ ნაქარგი ქოში
და ხელსახოცთა ქრიან ზღაპრები,
და მეძახიან მშვიდ სამეფოში
მთები, სიზმრები და წინაპრები.
დილით დამჭკნარი არის ბალახი...
ზედიზედ ისევ ეცემა სვეტი,
გაიყვეს ძმებმა მოხუცი ბაღი
და მწუხარება დამრჩა ასეთი.

აღსანიშნავია, რომ გალაქტიონ ტაბიძემ თავისი ლექსების მეორე წიგნში შესცვალა აგრეთვე პეიზაჟის ხატვის მანერაც. მართალია, მას შემდეგშიაც შერჩა ბუნების პლასტიურად გადმოცემის სტილი (ლექსი „მთაწმინდის მთვარე“ და სხვ.) და ისეთი სტრიქონები, როგორც, მაგალითად:

გინახავთ თქვენ ფერი დაბინდულ ქლიავის?
ეს ჩემი სამშობლოს მთებია!

ან მთელი სტროფი:

გაისმა თოფის სროლის ხმა მთაში
და მონადირემ დაჭოდა შველი,
საღამო იწვა ხავერდის ყდაში
ვით წიგნი ლურჯი და ძველის ძველი.

შესანიშნავი არიან ფერების სისრულითა და საგნობრივი რელიეფობით, მაგრამ გალ. ტაბიძის მეორე პერიოდის ლირიკაში ბუნების სურათები უმთავრესად იმპრესიონისტულად არის შესრულებული. ლექსებში — „შემოდგომა უმანკო ჩასახების მამათა სავანეში“, „თოვლი“, „ალვები თოვლში“, „ათოვდა ზამთრის ბაღებს“, „პირიმზე“, „საღამო“, „ვერხვები“, „გობელენი“, „სახლი ტყის პირად“, „ზღაპარი“— ბუნება გადმოცემულია ნახევარჩრდილებით, დაჭერილია მხოლოდ კონტურები. საგნები თითქოს პირბადით არიან დაფარულნი. ბუნება და ადამიანები ერთნაირად არიან დამორჩილებული ამ კანონს:

მდინარის პირად ხეივანში ყოველ სალამოს
ორი ქალწული მემორეკე ჩრდილად გაბდება,
ისინი ჩუმად გაიხდიან ლეჩაქთა სამოსს
თვითონ მდინარეც და დუმილიც გალეჩაქდება.
ტყის პირად სხეულნ ნაზი, წარბებ — გადახატული
და თავს ადგანან თავადები ნაბდიანები
ეცემა თმები ლურჯ სარკეებს, ვით ნაკადული
სჩანს: სასიკვდილოდ ამ სიყვარულს არ ვენანები!

○

ცნობილია გალაქტიონ ტაბიძის ლირიკის დიდი მუსიკალურობა. მას, რასაკვირველია, სრული უფლება ჰქონდა Romanes sans paroles-ის ავტორის სახელი დაეწერა თავისი მეორე წიგნის პირველსავე გვერდზე. ახალ ქართულს პოეზიაში იშვიათია პოეტი, დაჯილდოვებული ისეთი აბსოლუტური სმენით, როგორც გალაქტიონ ტაბიძე. მან გაამდიდრა ქართული ლექსი ახალი რითმებით, თავისებური აკცენტუაციით, სტროფული მრავალფეროვნებით (სონეტი და სხვ.) მისი მელოდიური რიტმი ხოგჯერ პირდაპირ რაფსოდულ მეტყველებაში გადადის.

ატმის რტოო, დაღლილო რტოო
ატმის რტოო, სიმ[illegible]
ჭარიშხალი მოდ[illegible]
ყვავილების ქარში [illegible]

მაგრამ გალაქტიონ ტაბიძემ თვითონ მოსპო ტექნოლოგიური ნაკვალევი თავის ლირიკაში და მიუხედავად იშვიათი ოსტატობისა, პოეტის ყოველი ლექსი უშუალო ამღერებას წარმოადგენს. გალ. ტაბიძის ლირიკა უაღრესად პერსონიფიცირებულია და არასოდეს არ ამხელს მარტოოდენ ექსპერიმენტატორის გონებრივ ვარჯიშს: უწინარეს ყოვლისა ვხედავთ თვითონ ავტორს, როგორც მთავარ გმირს თავისივე ლირიკული კრებულებისა.

აუდიტორია იცნობდა ამ ავტორის სახეს ორს პერიოდში — რევოლუციამდე და რევოლუციის შემდეგ.

პირველი პერიოდის გალ. ტაბიძე ამბობდა:

და მეც მოვკვდე სიმღერებში ტბის
სევდიან გედად
ოლონდ ვსთქვა თუ ღამემ სულში როგორ
ჩაიხედა,
თუ სიზმარმა ვით შეისხა ციდან ცამდე
ფრთები,

ამ პოეტმა შექმნა საკუთარი ქვეყანა თოვლისა, ზღაპრებისა და სიზმრებისაგან, რომელთანაც თითქოს არც აპირებდა გამოთხოვებას:

ოჰ, ნეტავი არ შეირხეოდეს
ჯადაზნექილი სიზმრების წელი!

ასეთი ირრეალური ყოფისადმი მისწრაფებას გალ. ტაბიძე ამართლებდა მარტოობისა და მიუსაფრობის მოტივით:

და თუ შორს ვინმე ტკბება ჩემი
სევდიან ხმებით,
ის ჩემს ხმებს მიჰყავს... მე ვის წაყვეს
ჩემი წამებით?

კითხულობდა იგი.

უიმედობის ატმოსფერაში, რომელსაც თავისი საზოგადოებრივი სარჩული გააჩნდა, გ. ტაბიძეს მაინც ჰქონდა სურვილი მარტოობიდან თავის დაღწევისა:

ო, სად ხარ, სადა, უჩვეულო რაიმე ძალო
სიცალიერის შავი ნისლი რომ გამაცალო.

ასეთ ძალად უნიჭიერესი ქართველი ლირიკოსისათვის იქცა **რევოლუცია.**

გალ. ტაბიძემ, როგორც ალ. ბლოკმა რუსეთში, თავიდანვე მიიღო რევოლუცია — ჯერ როგორც ნგრევის სტიქია, შემდეგ — როგორც ახალი ქვეყნის შენების საფუძველი.

ამჟამად გალაქტიონ ტაბიძის ლირიული შემოქმედების გარეშე არ რჩება არც ერთი სფერო ჩვენი სინამდვილის. პერსონალიზმის ნაცვლად მის პოეზიაში საბოლოოდ განმტკიცდა საზოგადო სიხარულის შეგნება.

ეს არის მეორე პერიოდის გალაქტიონ ტაბიძე — დიადი სოციალისტური სამშობლოს მომღერალი.

გამოიცვალა ამ მომღერლის ხმაც. პოეტის უახლოეს ლირიკულ შემოქმედებაში ძლიერია სასაუბრო დეკლამაციის ნაკადი და ფოლკლორული პოეზიის გავლენა.

გალ. ტაბიძის ცდა ჟანრული სიახლის ძიებისა — პოემების შექმნის მხრით — არ დამთავრებულა სრული გამარჯვებით და გასაგებია, თუ პოემა თვითონ დაშალა ეს პოემები ცალკეული ლირიული ლექსების ციკლებად ნაწერების უკანასკნელ გამოცემაში (ნახე — თხზულებანი, ტომი 2, 1935). გალაქტიონ ტაბიძე უწინარეს ყოვლისა ლირიკოსია, თუმცა განსაკუთრებულ ეფექტს აღწევს ზოგიერთს თავის სააგიტაციო ლექსებშიაც (მაგ., „პრესა“ და სხვ.).

მაგრამ უმთავრესია ის შინაგანი გადახალისება, რომელიც ჩვენი დროის ამ შესანიშნავმა პოეტმა განიცადა. გალაქტიონ ტაბიძე სიხარულის შეგნებას ყოველთვის დიდი ემოციურობით აცხადებს.

გალაქტიონ ტაბიძე

დიმიტრი ბენაშვილი

გალაქტიონ ტაბიძეს რევოლუციის წინადროინდელ თავის ერთ-ერთ უმშვენიერეს ლექსში, დიდებულად აქვს აღბეჭდილი მწუხარე დრო, რეაქციის კვირაძალის დასაწყისი. ამ ლექსის შინაარსი ასეთია: შორს, ზურმუხტისფერ სივრცის იქით მოსჩანდა ანთებული სანთლები. ბრძოლაში დაღლილი მეზღვაური სანთლებისაკენ მიიწევდა დასასვენებლად. სამწუხაროდ ძლიერმა ქარიშხალმა მამაც მეზღვაურს გზა აუბნია „და გემს უმიზნოთ, საუკუნოთ დაავლიანდა“. ბოლოს სევდიანი პოეტი საკუთარ ბედს, მეზღვაურის უიღბლო ბედს ადარებს:

მას აქვთია, იალქანი ზღვაზე მიფრინავს,
მისთვის ერთია სად დაბუქავს ოცნება თვალებს,
მიუწვდომელი სანთლები კი ბრწყინავს და ბრწყინავს.
როგორ მაგონებს ის სანთლები ჩემს იდეალებს.

ეს ლექსი ბრწყინვალედ გამოხატავს გალაქტიონ ტაბიძის შემოქმედების პირველ პერიოდს. სანთლების სახით გალაქტიონს წარმოდგენილი ქონდა სიჭაბუკის იდეალები, რომლებიც დაიმსხვრა ძველ ცხოვრებასთან უთანასწორო ბრძოლა-რეაქციის სასტიკი და გამანადგურებელი ხელი პოეტის საოცნებო ქვეყანას ანგრევდა ცეცხლითა და მახვილით. ქვეყნის ნგრევასთან ერთად ნადგურდებოდა გალაქტიონის, ამ უნაზესი და ძლიერი შემომქმედის, პოეტური რწმენა ქვეყნის განახლებისა. რწმენა დაკარგული პოეტი კი მარტოდ-მარტო, უნუგეშოდ, უსიყვარულოდ, უმეგობროდ რჩება. მარტოობის სევდა პოეტმა შესანიშნავად გამოხატა 1916 წელს დაწერილ ლექსში „მე და ღამე“. აქ, გალაქტიონი უსაყვედურებს საკუთარ მეგობრებს, რომ მათ ვერ გაიგეს მგოსნის ნაღველი; ვერ მიუხვდნენ პოეტს თუ რა ძალით სცემდა მისი გული რაინდულ კერძად ქვეშ. ბედგამწარებული პოეტი ადამიანებში ვერ ნახულობს დასასვენებელ ნავთსაყუდარს და მწუხარე ღამეს ეძმო როგორც თანასწორი თანასწორს:

„მხოლოდ ღამემ, უძილობის დროს
სარკმელში მოკამკამემ,
იცის ჩემი საიდუმლო, ყველა იცის
თვითმა ღამემ.
იცის როგორ დავრჩი ობლად, როგორ
ვეძებე და ვეწამე,
ჩვენ ორნი ვართ ქვეყანაზე: მე და
ღამე, მე და ღამე!“

მაგრამ ეს არ იყო კავშირის გაწყვეტა ადამიანურ საზოგადოებასთან. თუ კი მგოსანი სულიერად დაუმეგობრდა მწუხარე ღამეს, არა იმიტომ, რომ ეს მისი სურვილი იყო, არამედ ძალით მოახვიეს თავზე ღამესთან მეგობრობა. გალაქტიონი მაინც არ ჰკარგავს „ბედის მობრუნების“ იმედს, მაგრამ მას აფიქრებს ზამთრის სუსხიანი ჭრილვა“.

„თოვს! ასეთი დღის ხარეზამ ლურჯი
და დაღალული სიზმრიან დამთოვა
როგორმე ზამთარს თუ გადაურჩი,
როგორმე ჭირმა თუ მომატოვა!
არის გზა...“

და მართლაც გამოუვალ მდგომარეობიდან გამოსასვლელი გზის ძიება იყო პოეტური სტიქია გალაქტიონისა; მის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მან გამოსავალი მონახა რევოლუციაში. 1916 წელს საკუთარ მწუხარე სულზე გამარჯვებული პოეტი ამაღელვებელი გრძნობით მიმართავს მეგობრებს:

„ო, როგორ მინდა, მეგობრებო, თუნდაც
ერთი დღით
ჩვენთვისაც იყოს უმაღლესი
თავისუფლება.
ო, როგორ მინდა უფრო მძლავრად
გეგმალო ფრთები...
განა არ არის საშინელი საცოდავობა,
ისეთ ქვეყანას, როგორც ჩვენი
საქართველოა
რევოლუცია არ აძლევდეს
სიმშვენიერეს.“

ამ რწმენით და იმედით ფიქრობდა გალაქტიონი სამშობლოსა და საკუთარ თავის განახლებას. მაგრამ ერთი წლის შემდეგ თავისუფლების უკეთილშობილესი ხმა ქვეყნის განახლებისა — პოეტს ყელში ჩაუწყვიტეს. მენშევიკების ბატონობა საქართველოში აღინიშნა სამი წლის მანძილზე ქართველი ხალხისადმი დალატით, რბევითა და აწოვაკებით. გალაქტიონი ეტრფოდა რევოლუციონურ სიმშვენიერეს, ნამდვილად კი რეაქციის კვირაძალი დაიწყო საქართველოში. მუდმივი აწოკება, მფოთი, სისხლი და ცრემლი იყო ხვედრი ქართველი ხალხისა. ძნელი აქნებოდა ასეთ პირობებში ცხოვრება ისეთ მგრძნობიარე პოეტისათვის, როგორიცაა გალაქტიონი. ამ ნიადაგზე კვლავ იწყება სულიერი დეპრესია პოეტის ცხოვრებაში:

„რად მინდა მივწვდე მიუწვდომელს,
ვრცელს და უსაზღვროს?
ჩემს უდაბნოს ვერ გაეცალდები მაინც
ვერას დროს.
მეგობრობაში, სიყვარულში, შურში,
მტრობაში,
მარტო ვიქნები და რა ეპოვო
მარტოობაში?
ვიმღერო? მაგრამ ჩემთვის რაა ჩემი
სიმღერა?
წუთით მიტაცებს, სამუდამოდ წყლულს
ვერ შლის, ვერა!
და თუ შორს ვინმე სტკბება ჩემი
სევდიან ხმებით,
ის ჩემ ხმებს მიჰყავს.. მე ვის წაყვეს
ჩემის წამებით?“

ამავე ლექსში გალაქტიონი, თითქოს მოქანცული, მოღლილი ამაო ბრძოლით, მოუწოდებს „უჩვეულო ძალებს“, რათა მათ გაჰფანტონ წყვდიადი, რომელიც მის სამშობლოს შემოხვევოდა გარს. შეიძლება ითქვას, რომ მენშევიკების ბატონობის წლები გალაქტიონისათვის იყო ყველაზე უფრო მწუხარე დრო, რომელმაც თუმცა ვერ გასტეხა პოეტის ქვეყნის განახლების რწმენა, მაგრამ უიმედობის რკალში კი მოამწყვდია.

ასეთი იყო ზოგადად სოციალურ ფონი, რომლის წიაღში იზრდებოდა რევოლუციის წინადროინდელი გალაქტიონ ტაბიძის ჭეშმარიტად დიდი პოეტური შემოქმედება.

სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებისთანავე გალაქტიონ ტაბიძე გაბედულად დადგა რევოლუციის მხარეზე, როგორც პოეზიის კეთილშობილი რაინდი. ოქტომბრის დიდმა რევოლუციამ პოეტს პეტროგრადში მოუსწრო, რევოლუციის დღეებშივე ბრუნდება იგი საქართველოში, რათა სამშობლოში მოიტანოს ქვეყნის განახლების ამბავი:

„უკლიან გზაზე დაეცა ბევრი
მხოლოდ მე ერთი გადავრჩი მგზავრი,
რომ გამომევლო ჯერ არ სმენილი
ქარტეხილები ცეცხლთა ფენისა
და მომეტანა საქართველოში
სიმღერა ქვეყნის განახლისა.“

გალაქტიონმა მართლაც მოიტანა ეს დიდებული სიმღერა. ამ სიმღერის ხმამ გამოაღვიძა მდუმარე მუზები და ჯანსაღი ნაწილი ქართველი პოეტებისა დაუახლოვა რევოლუციას, ხალხს. გალაქტიონის თვითეული ლექსი მოწოდების ზარი იყო. იგი ამაყი და გამბედავი ხმით მოუწოდებდა სიტყვის ოსტატებს:

„დადგეთ იქ, სადაც ქარიშხალია
და სისხლიანი დგას ანგელოსი,
ახალ გრიგალებს ეწირავთ სიცოცხლეს,
ჩვენ, პოეტები საქართველოსი“.

ეს იყო პოეტის შინაგანი რწმენა, მისი სულის მოთხოვნილება, ვაჟკაცობა და პატიოსნება. გალაქტიონი მივიდა რევოლუციასთან არა როგორც სტუმარი, არამედ როგოც მებრძოლი ჯარისკაცი, რომელსაც აქვს რწმენა და ძალა. ოდესღაც გარემოებათა მიზეზის გამო სევდიანი პოეტი საკუთარ სულის უბინაობაზე სჩიოდა. მაგრამ როდესაც სოციალისტურმა რევოლუციამ ეს მიზეზები მოსპო, გალაქტიონ ტაბიძის პოეტური ხმა ვაისმის, როგორც მოწოდება.

რევოლუციონურ თემატიკიდან ეპიურ ტილოების შექმნის გზაზე „ჯონ-რიდი“ პირველი ცდაა გალაქტიონის შემოქმედებაში. პოეტმა სცადა ახალი მასალის ახალ პოეტურ ყალიბში მოქცევა.

„ჯონ-რიდის“ შემდეგ გალაქტიონ ტაბიძე ხანგრძლივად მუშაობდა „ეპოქა“-ზე. ეს იყო ძლიერი ცდა ახალი ტიპის (უსიუჟეტო) პოემის შექმნისა. „ეპოქის“ ავტორი სიუჟეტის მაგიერ ემყარება ცალკე ეპიზოდების გამძაფრებას და ამბავთა ისეთ დალაგებას, რომ მათ ერთი ფაბულა ჰქონოდათ ჩარჩოთ. მაგრამ ეს იყო სახიფათო გზა ახალი პოეტური ეპოსის შექმნის გზაზე. ამას უეჭველად გრძნობდა გალაქტიონი. რამდენიმე წლის წინათ გამოცემულ მეორე ტომის მეორე თავში გალაქტიონის ეპოქა დაშლილია ცალკე თავებად და თვითოეული თავი დამოუკიდებელი სახით შედის წიგნში. პოეტის მოქმედება სავსებით სამართლიანია. „ეპოქა“ არ იყო პოემა, რადგანაც მას არ ქონდა დამოუკიდებელი სიუჟეტი, დამთავრებული ფაბულა, რაც მთავარია შიგ არ იყო „ტიპი — ტიპიურ ურთიერთობაში“. მაგრამ მიუხედავად ამისა, „ეპოქა“ მაინც დიდი მოვლენაა.

გალაქტიონმა ათეულ წლების მანძილზე თავის მდიდარი, მხატვრულად სრულყოფილი შემოქმედებით მოიპოვა ქართველი ხალხის სიყვარული. ეს სიყვარული ღრმაა, როგორც თითონ გალაქტიონის ლექსები, და მგრძნობიარეა მისი ყოველი სტრიქონივით.

30 წელი გავიდა გალაქტიონ ტაბიძის შემოქმედების ასპარეზზე გამოსვლის დღიდან. იგი იმ წლებში შლიდა პოეტურ ფრთებს, როდესაც მხატვრული სიტყვის გოლიათები—ილია ჭავჭავაძე, ვაჟა-ფშაველა, აკაკი წერეთელი ასრულებდენ ქართული პოეზიის კლასიკურ პერიოდს და დიდების პიედისტალზე იდგნენ. სრულიად ბუნებრივია, რომ ამ პირობებში გავლენას ვერ ასცდებოდენ პოეტთა ახალი თაობები. კიდევ მეტი: ამ დიდებული მგოსნების ფრთებ ქვეშ ვაჟკაცდებოდენ სიტყვის ახალგაზრდა ოსტატები.

მაგრამ ამ პროცესში იყო ერთგვარი საფრთხე ეპიგონობისა, ძლიერ ძნელი იყო ახალგაზრდა პოეტებისათვის, ერთდა-იმავე დროს თაყვანისმცემელნი ყოფილიყვნენ ილია ჭავჭავაძის, ვაჟა ფშაველას, აკაკი წერეთლის მხატვრული სიტყვისა და ამავე დროს თავიდან აეცდინათ ამ გიგანტების ეპიგონობა. გალაქტიონ ტაბიძე, მიუხედავად იმისა, რომ ბოლომდე დიდი პატივისმცემელი დარჩა ილიასი, აკაკისა და ვაჟასი, მაინც მან კაბედულად გაიარა მათ მიერ გამტკიცებული ქართული ლექსის წყობა და მხატვრულ სიტყვას ახალი ძალით დაუბრუნა ის ბუნებრივი ელვარება, რომელიც შოთა რუსთაველის და ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედებაში ქონდა. ბარათაშვილის მსგავსად, გალაქტიონ ტაბიძე ლექსის წერის დროს დაყრდნობილია სმენაზე და მუსიკალური სიზუსტით ქმნის პოეტურ სიტყვათა ჰარმონიას. პოეტმა უკრიტიკოთ როდი მიიღო მე-19 საუკუნის გაბატონებული პოეტური ფორმები. გალაქტიონი დაემორჩილა რა თავის დროის მოთხოვნილებას, სრულიად ახალი პოეტური ელვარება მიანიჭა ქართულ სიტყვას. გალაქტიონმა გახსნა ახალი გზა ქართულ პოეზიაში და შეიქნა ახალი ლექსალური კულტურის ფუძემდებელი. პოეტმა, მსგავსად ბარათაშვილისა, ლექსში შეასუსტა რითმის მნიშვნელობა და რიტმი აქცია ლექსის მამოძრავებელ ძალად. პოეტი გასაოცარ ძალას იჩენს ლექსის თხზვაში, გაკვირვებულნი ხართ, თუ საიდან მოდის ასეთი უხვი სიმდიდრე სიტყვებისა, ენის ბრწყინვალებისა. დიდებული სიმშვიდე და ნაზი სიღიადე—შეადგენს გალაქტიონის პოეზიის დამახასიათებელ თვისებას.

გალაქტიონ ტაბიძემ თავის შემოქმედებაში როდი უარყო კლასიკური ლექსის ფორმალური მიღწევები, მაგრამ ეს მიღწევები გამოიყენა როგორც საფუძველი ახალი ლექსალური კულტურის შექმნისათვის. მისი ლექსები: „თოვლი“, „ისევ ეფემერა“, „ორი ზარი“, „მე და ღამე“, „სად“, „ვარდი სილაში“, „მამათა სავანეში“, „ეფემერა“, „ლურჯა ცხენები“, „ასი ლექსი“, „მერი“, „რამდენიმე დღე პეტროგრადში“ და სხვ. ბრწყინვალე შედევრად დარჩებიან ქართულ პოეტურ კულტურაში.

მაგრამ მხოლოდ ფორმალური მიღწევებით არ გამხდარა გალაქტიონი უდიდეს პოეტად; მისი ძალა, როგორც პოეტისა იმაშია, რომ იგი ყოველ ლექსში მთელი ძალით ებჯენება თავის ეპოქის იდეებს. თუ რევოლუციის წინადროინდელ პერიოდში გალაქტიონ ტაბიძის შემოქმედების სიმშვენეს ქმნიდა მისი იდეური კონფლიქტები მწუხარე დროსთან, რევოლუციის შემდეგ მისი პოეზიის გვირგვინად ხდება სტალინური გზით განათებული, ბედნიერი ქართველი ხალხის აღორძინების იდეები.

ორიოდე სიტყვა გალაქტიონის როლზე ქართულ პოეზიაში. ყოველი დიდი პოეტის როლს მწერლობაში საზღვრავს მისი გავლენის ძალა სიტყვის ოსტატებზე. შეიძლება პოეტი თავისთავად დიდი იყოს, როგორც ფიგურა, მაგრამ მას ნაკლები გავლენა ქონდეს აწმყო დროის პოეზიაზე. ჩვენ ბევრი ვიცით ასეთი პოეტები, არა მარტო ქართულ, არამედ მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში. გალაქტიონი არ ეკუთვნის ამგვარ პოეტთა რიცხვს; მისი გავლენის ძალა ქართველ პოეტებზე ფრიად დიდი იყო და უნდა ითქვას, რომ გავლენის ძალა დღესაც არ შესუსტებულა. გალაქტიონის მოსვლამდე ქართულ ლიტერატურაში იყო ეპიგონობის პერიოდი. ეგრეთწოდებული „დემოკრატიული“ პოეტები ამგვარი ეპიგონების კლასიკური ნიმუშები იყვნენ. გალაქტიონმა თავისი ძლიერი ლექსებით ქართული პოეზია მოაბრუნა ჭეშმარიტ შემოქმედებისაკენ და ახალი განათება მისცა პოეტური კულტურის შემდგომ განვითარებას.

30 წლის მანძილზე გალაქტიონ ტაბიძემ შექმნა მდიდარი პოეტური მემკვიდრეობა, მაგრამ იგი კვლავ ახალგაზრდული ენერგიით იბრძვის პოეზიაში.

ბელინსკი ხშირად მიუთითებდა ხოლმე პოეტებს ბუნებრივ სიბერეზე. რა გინდ დიდი შემომქმედი არ უნდა იყოს ესა თუ ის პოეტი, თუ კი მას საკმაო გრძელი გზა ვალუელია შემოქმედების ვრცელ ასპარეზზე, უკანასკნელი ცდების ლექსები თავისი მხატვრული სიძლიერით, ვერ შეედრება პოეტური აყვავების ასაკში შექმნილ პოეტურ შედევრებს. შემოქმედების ამ ბუნებრივ კანონს ვერ აარღვევს ორიოდე გამონაკლისი.

გალაქტიონისათვის ჯერ კიდევ შორსაა ეს დრო. ბუნებრივ სიბერემდე პოეტი კიდევ ბევრს, ძლიერ ბევრს ბრწყინვალე ლექსს შემატებს ქართულ პოეტურ საგანძურს. იგი თავისი დიდებული პოეტური ხმით კვლავ მრავალ სიმღერას, დიდების ჰიმნს ეტყვის დიდი **სტალინის** უძლეველ ქვეყანას.

გაღაქჭიონ ჭაბიძის შემოქმედების საღამო

23 დეკემბერს მწერალთა კლუბში გაიმართება სახალხო პოეტის, ორდენოსანის გალაქტიონ ტაბიძის პოეტური შემოქმედების 30 წლისთავის აღსანიშნავი საღამო.

მოხსენებას პოეტის შემოქმედებაზე წაიკითხავენ შ. რადიანი და აკ. გაწერელია.

სიტყვებით გ. ტაბიძის შემოქმედების შესახებ გამოვლენ ს. ჩიქოვანი, ლ. ასათიანი, ბ. ჟღენტი, დ. ბენაშვილი, ი. აბაშიძე, ა. სულავა.

ლექსებს წაიკითხავენ გ. ჭუჩიშვილი, ა. მაშაშვილი, ი. მოსაშვილი, ს. ჩიქოვანი, კ. კალაძე, ა. გომიაშვილი და სხვ.

პოეტის ლექსებს წაიკითხავენ საბჭოთა კავშირის არტისტი ორდენოსანი—აკაკი ვასაძე, დამსახურებული მსახიობი, ორდენოსანი თამარ ჭავჭავაძე, დამსახურებული მსახიობი ვ. ანჯაფარიძე, ს. ზაქარიაძე.

დასასრულ სახალხო პოეტი გალაქტიონ ტაბიძე წაიკითხავს თავის ახალ ლექსებს.

„დიდი მოურავი"

15 დეკემბერს მწერალთა კავშირის პროზაიკოსთა სექციამ მოაწყო ეზლახან რუსულ ენაზე გამოქვეყნებულ ანა ანტონოვსკაიას რომანის — „დიდი მოურავის" განხილვა. მოხსენება წაიკითხა ამხ. გიორგი ნატროშვილმა. აღნიშნა რა საბჭოთა მკითხველის დიდი ინტერესი ისტორიულ ამბებისადმი და დიდი ისტორიულ პირებისადმი, მომხსენებელმა წამოჭრა საკითხი, უპასუხებს თუ არა ა. ანტონოვსკაიას ნაწარმოები იმ ამოცანებს, რომლებსაც ისტორიული რომანის წინაშე საბჭოთა ეპოქა აყენებს. მომხსენებელმა ძირითადში დადებითი პასუხი გასცა ამ კითხვას. მისი დასკვნით, ამ რომანის ავტორმა შესძლო გადმოეცა იმდროინდელი საქართველოს ცხოვრება. მკითხველი ამ ნაწარმოებში ხედავს მამინდელ გლეხობას, თავადაზნაურობას, ხელოსანთა წრეს. თუმცა რომანის არი მესამედი მაღალი სოციალური ფენების ყოფაცხოვრებას გვიჩვენებს, მაგრამ რომანი მაინც ჯეირს უხვევს ძველი ისტორიული რომანების ტრადიციას და განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს ხალხის ოა მისი ისტორიული როლის ჩვენებას. ავტორს ამ მონუმენტალური ნაწარმოების დასაწერად დიდი მუშაობა ჩაუტარებია, შეუსწავლია აუარებელი მასალა და თავისი შემოქმედებითი განზრახვის მიხედვით გადაუმუშავებია იგი. საერთოდ ავტორი ამეღავნებს რეალისტურ ხედვას, მაგრამ ზოგჯერ მას ეს თვისება ჰლალატობს, განსაკუთრებით რომანის პირველ თავებში, სადაც რეალიზმს ხშირად რომანტიული პათეტიკურობა და დეკლარაციული სტილი სცვლის. ალაგ-ალაგ მთავარი გმირი,—გიორგი სააკაძე მკითხველზე ისეთ შთაბეჭდილებას სტოვებს, თითქოს იგი იმთავითვე გმირად დაბადებულიყოს. მშობლებს, მეგობრებს, ნაცნობებს, ახალგაზრდა გიორგი სააკაძესთან ისეთი დამოკიდებულება აქვთ, თითქოს მათ უკვე წინდაწინვე იციან მისი მომავალი გმირობის ამბავი და საარაკო თავგადასავალი. ავტორს მთელი რომანის მანძილზე ერთი ძირითადი განზრახვა ამოძრავებს—გიორგი სააკაძის სახით მკითხველს უჩვენოს ქართველი ხალხის ეროვნული გმირი, რომელიც თავგამოდებით იბრძვის საქართველოს გაერთიანებისათვის, ერთი ძლიერი განუყოფელი სახელმწიფოს შექმნისათვის. ამიტომ ავტორი ცდილობს აღეჭურვოს თავისი რომანის ცენტრალური პერსონაჟი სწორედ ისეთი თვისებებით, რომლებიც ასეთი დიდი მოწოდების გმირს შეეფერება. მაგრამ, სამწუხაროდ, ავტორი ამ მხრივ ვერ იჩენს რეალისტი მწერლისათვის დამახასიათებელ მხატვრულ ზომიერებას. ანტონოვსკაიას საკაძე ყველგან და ყველაფერში რაღაც არაჩვეულებრივი და მეტად უცნაური ადამიანია. წინააღმდეგ თავის განზრახვისა ავტორი ნეფსით თუ უნებლიეთ გიორგი სააკაძეს შიაწერს ისეთ ფაქტებს, რომელთაც ნაძდვილად ადგილი არ ჰქონია და რომლებიც მის როლს ქართველი ხალხის ისტორიაში უარყოფითად წარმოგვიდგენს. მეორე მხრით ავტორს სააკაძე წარმოდგენილი ჰყავს მეტად რადიკალურად მოაზროვნე მოღვაწედ, რომელიც თითქოს მიზნად ისახავდა სოციალური ჩაგვრისაგან ეხსნა გლეხობა და წვრილი აზნაურობა, რაც ისტორიულად ეს სწორი არ არის.

ანტონოვსკაიას უფრო მეტი სიმართლით და სიცხოველით დახატული ჰყავს ფეოდალურ აზნაურობის წარმომადგენლები, განსაკუთრებით პლასტიურად გვიხატავს იგი თავადის ქალებს. კარგად არის მოცემული ყოფის სურათები, მაგრამ ავტორის მიერ დახატული რაინდთა ტურნირი არ შეესაბამება იმას, რაც ჩვენში ნამდვილად ხდებოდა, და გადმოტანილია ევროპიული რაინდული რომანებიდან.

ა. ანტონოვსკაიამ თავისი ნაწარმოების თემად აიღო საქართველოს ისტორიული წარსულის მეტად რთული და მძიმე პერიოდი. ავტორმა სცადა ეჩვენებია მკითხველისათვის, თუ რა ქარტეხილში იყო მოქცეული იმდროინდელი საქართველო და ის გმირიც, რომელმაც თავს იდვა დაქუცმაცებულ საქართველოდან შეექმნა ერთი მთლიანი მტკიცე სახელმწიფოებრივი ორგანიზმი. ავტორმა სცადა ეს დახლართული ცხოვრება ეჩვენებია ყველა თავის გამოვლენაში. ამ მიზნით მან რომანში გამოიყენა ურიცხვი ადამიანები, ძრავალი სხვადასხვა ერისა და ყველა სოციალური ფენის წარმომადგენლები, თავი მოუყარა აუარებელ ეპიზოდებს, სცენებსა და პასაჟებს, რომ ეჩვენებია თავისი პერსონაჟების რთული ფსიქოლოგიური ვითარება. სწორედ ამას მიეწერება ის, რომ რომანი მეტად გაჭიანურებულია, რომ შენელებულია მისი დინამიურობა და დრამატიზმი. ნაწარმოები დიდად მოიგებდა, რომ ავტორს შეეკვეცა ეპიზოდების რაოდენობა და შეემცირებია მომქმედ პირთა რიცხვი, რადგან მსატვრულ ნაწარმოების ღირსებას განსაზღვრავს არა მომქმედ პირთა და მოვლენათა სიმრავლე, არამედ უამრავ მოვლენებიდან და ადამიანებიდან დამახასიათებელისა და ტიპიურის გამოყოფა და გამოკვეთა.

მოხსენებას დიდი კამათი არ გამოუწვევია. მწერლებმა—როდიონ ქორქიამ, იონა ვაკელმა, დემნა შენგელაიამ და ლეო ქიაჩელმა გაიზიარეს რა მომხსენებელის მოსაზრებანი ამ ნაწარმოებზე, ახალი ფაქტებით დაასაბუთეს ა. ანტონოვსკაიას რომანის როგორც ღირსება, ისე ნაკლოვანება.

პირველი ქართული ოპერეტა

„ხაჯარათი" მუსიკალური კომედიის თეატრში. დადგმა დ. ძნელაძისა და გ. ფრონისპირელისა

ათი წლის ისტორია აქვს ამ თეატრს, ათი წლის წინათ ჩამოყალიბდა იგი როგორც თვითმოქმედი კოლექტივი. მის რეპერტუარს შეადგენდა მცირე ფორმის მუსიკალური პიესები და ჰუმორული სცენები. ფაბრიკა-ქარხნებსა და მუშათა კლუბებს ემსახურებოდა ადგილებზე ეს კოლექტივი. 1932 წელს თვითმოქმედ ხელოვნების საკავშირო

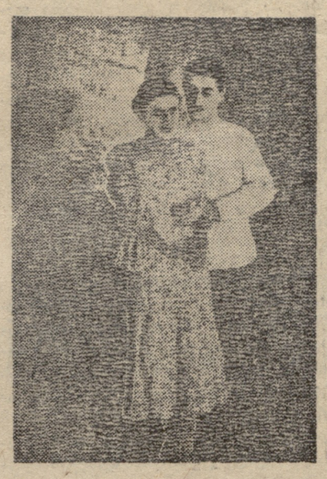

მსახ. ჯა.ალავილი—შაზინა
მსახ. შ. ოსეფაშვილი — ადამურ

ოლიმპიადაზე დადებითი შეფასება მიიღო. იგი დაჯილდოვებული იქმნა ფულადი პრემიითა და სიგელით. მოსკოვის თეატრალურმა პრესამ ხაზგასმით აღნიშნა ამ კოლექტივის პროფესიონალიზაციის აუცილებლობა. ასეთი ზრდა თვითმოქმედი თეატრალურ კოლეტივისა დაჯყარებული იყო მისი ხელმძღვანელობის მიხ. ჯიაურელისა და დ. ძნელაძისა და კოლექტივში თავმოყრილი ნიჭიერი ახალგაზრდობის დაუღალავ მუშაობაზე. ამ მიღწევათა შემდეგ თვითმოქმედებითი კოლექტივი იღებს პროფესიული თეატრის სახეს. მას დაეკისრა რაიონების მომსახურება. უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში თეატრი სისტემატურ მომსახურებას უწევს რაიონულ ცენტრებს, მსხვილ კოლმეურნეობებს. რაიონის მაყურებელი ამ თეატრის დადგმებს კარგად იცნობს. იგი ზშირი სტუმარი და კარგი დამფასებელია „მუსიკალური კომედიის თეატრის" სპექტაკლებისა.

თეატრის რეპერტუარს ამშვენებს მოლიერის „სკაპენის ოინები", ოდრანის „ნატვრის თვალი", ფლეტჩერის „ესპანელი ღვდელი", დ. კლდიაშვილის მოთხრობების მიხედვით გასცენირებული „აზნაურები" და სხვ.

თეატრს უკვე საკმაო ინასწარი მუშაობა აქვს ჩატარებული ქართული მუსიკალური კომედიის, ან უკეთ რომ ვსთქვათ, ქართული ოპერეტის შექმნისათვის. მოძრაკი თეატრის პიროობებში მას ძალიან ბევრი საინტერესო და ქართული თეატრალური კულტურის განვითარებისათვის საჭირო ნაბიჯი აქვს გადადგმული. დღეს ამ თეატრს მუდმივი სამუშაო ბინა მიეცა თბილისში, იგი ამიერიდან თბილისის მაყურებლებსაც გაუწევს მომსახურებას.

ამ რამდენიმე ხნის წინათ თეატრმა გვიჩვენა ახალი პრემიერა—პირველი ქართული ოპერეტა „ხაჯარათი". ტექსტი დაწერილია ახალგაზრდა დრამატურგის ლაკერბაის მიერ, მუსიკა ეკუთვნის კომპოზიტორ კუტიდის.

„ხაჯარათი" თანამედროვე თემატიკაზეა აგებული. მეყვავილე კოლმეურნეობა ცდილობს გამოიყვანოს ყვავილის ჰიბრიდი, რომელმაც უნდა მოგვცეს ძვირფასი ეთეროვანი ზეთი და გაანთავისუფლოს ჩვენი ქვეყანა ამ ზეთის იმპორტისაგან. მთაში შეხიზნული მიჩურინელი გლეხი ხაჯარათი, ძველი ადათისა და ზნე-ჩვეულებათა გავლენის ქვეშ მყოფი, ეწევა ყვავილების შეულღებას და აწარმოებს დაკვირვებას ახალი ჯიშის ყვავილის გამოყვანისათვის. კოლმეურნეობა მიიწვევს ხაჯარათს ბარში მისგან გამოცდილების მისაღებად. იგი ჯერ უარზეა, მაგრამ შემდეგ მისი ქალიშვილი შაზინა, რომელმაც ქიმიკოსად უნდა იმუშაოს ამ კოლმეურნეობაში, დაიყოლიებს მამას და ხაჯარათი ჩადის ბარში. კოლმეურნეობის თავმჯდომარე აშბაა. ეს გვარეულობა ხაჯარათების მოსისხლეები არიან (ეს გარემოებაა ფართოდ გამოყენებული კომედიურ სიტუაციის შესაქმნელად). აშბა გვარს შეიცვლის. კოლექტივის წევრთა დაუღალავი შრომა და ხაჯარათის გამოცდილება ნაყოფიერ შედეგს იძლევა: ცდა გამარჯვებით მთავრდება. საკავშირო მიწსახკომი აჯილდოებს ხაჯარათსა და მთელს კოლმეურნეობას. ამ სიუჟეტურ ქარგაზეა ეს ოპერეტა.

უნდა ითქვას, რომ ეს სიუჟეტური მასალა ბევრ შესაძლებლობას აძლევდა კომპოზიტორს გამოეყენებინა ჩვენი მდიდარი მუსიკალური ფოლკლორი, ხალხური ჰუმორული მუსიკა და შეექმნა ისეთი სიმღერები, რომლებიც ისევ ხალხში გადავიდოდნენ. მაგრამ კომპოზიტორ კუტიდის ეს შესაძლებლობა საკმაოდ ვერ გამოუყენებია. ჯერ ერთი მუსიკოს მთელი კომპოზიცია მიუძართავს სიუჟეტში ხაჯარათის დრამატიზმის გასაძლიერებლად. ეს დრამატიზმი, სიუჟეტის მიხედვით, შემავალი ელემენტია და არა მთავარი ხაზი. მთავარი აქ კოლმეურნეთა საამური შრომა და სიხარულით სავსე ცხოვრებაა, კოლმეურნეობის ადამიანების ახალი ურთიერთობა. გარდა ამისა ოპერეტაზე მუშაობის დროს უნდა გვახსოვდეს, რომ რა სერიოზული დრამატიული სიტუაციებიც არ უნდა იყოს, ოპერეტა არ უნდა გამოდიოდეს კომედიური ჟანრის ფარგლებიდან. გადაუხვია რა ამ ხაზს კომპოზიტორმა ადგილ-ადგილ მეტად დაამძიმა კომედიური სიტუაციებით აღსავსე სპექტაკლი, შეანელა მისი ტემპი.

შეიძლება ეს იმის ბრალიც იყოს, რომ ხაჯარათის როლის ტრაქტოვკა სწორედ ამ აზრით მიმდინარეობს. ამ როლის შემსრულებელს ნიჭიერ მსახიობს მეწუღიშვილს ხაჯარათი მეტად დრამატიული ხაზით წარუმართავს. ალაგ-ალაგ იგი ცდილობს ამ დრამატიზმს მიაღწიოს ცრუ-კლასიკური ინტონაციით, განსაკუთრებით, პირველ ორ მოქმედებაში. ჩვენ გვგონია არაფერს წააგებს სპექტაკლი, თუ ამ როლის ტრაქტოვკას თეატრი ცოტათი შეცვლის. იმ შემთხვევაშიაც თუ კი თეატრს კონტრასტების მისაცემად აქვს ხაზგასმული ეს გარემოება, მაინც შესაძლებელია მისი სხვანაირი წარმართვა, მით უფრო, რომ მსახიობს მეწუღიშვილს სრული შესაძლებლობა აქვს უკეთ შეასრულოს ეს როლი.

ადამურ აშბა კოლმეურნეობის თავმჯდომარეა. ოპერეტულ ენაზე, რომ ვსთქვათ იგი „გმირია" მაგრამ ამ სპექტაკლში ადამური ძველებური გაგებით ოპერეტული პერსონაჟი არ არის, ადამური რეალისტურ ხაზებშია მოცემული. მისი მდგომარეობა დამაჯერებელია როგორც მისი პირად განწყობილებების დროს, ისე საზოგადოებრივ ურთიერთობაში. ადამურ აშბას როლის შემსრულებელი ოსეფაშვილი ამას აღწევს თავისი დაკვირვებული თამაშით.

ასევე ითქმის შაზინას (ზ. ჯალიაშვილი) როლის შემსრულებელზეც.

საერთო წესის მიხედვით ოპერეტაში არის უბირის როლი. ეს როლი ელფერს აძლევს ოპერეტას, იწვევს სიცილს. იგი მაყურებლის დიდი სიყვარულით სარგებლობს ყოველთვის, ამ სპექტაკლში უბირი ვარლამია. ეს გახლავთ ახალგაზრდა აგრონომი, სიცოცხლით სავსე, ცოტა მშიშარა, მაგრამ საზოგადოებრივ საქმეებისათვის თავდადებული ადამიანი. მისი უარყოფითი თვისება შიში — სპექტაკლში გამოყენებულია შესანიშნავად, იქმნება მრავალი საინტერესო საღი კომიკური სიტუაცია. ახალგაზრდა მსახიობი მოსეშვილი ამ როლში მაყურებლის ყურადღებას იპყრობს.

ცეცილის როლის შემსრულებელი მ. ინგილო ახალგაზრდა, მაგრამ უკვე სტაჟიანი მსახიობია. გარეგნობა, ტემპერამენტი, სასიამოვნო ხმა და რიტმიულობა ხელს უწყობს მას ჩინებულად შეასრულოს როლი კოლმეურნეობის ლაბორანტი ქალისა, რომელიც მეტად აქტიურია ყოველგვარ შრომაში და გართობის ინიციატორია დასვენების დროს.

მსახიობი რეალისტურ ფარგლებში ახერხებს ამ როლის შესრულებას. იგი მოსეშვილთან ერთად მეტად ახალისებს წარმოდგენას.

კარგად ასრულებენ ეპიზოდურ სახასიათო როლებს ე. ციმაკურიძე (კომიკური მოხუცი ქალი) და ვ. გერასამია (ყრუ-მუნჯი).

ცალკე უნდა გამოიყოს მომღერალთა გუნდი. ამ სპექტაკლში გუნდი მომღერალი კოლექტივი კი არ

მსახ. მ. ინგილო — ცეცილია
მსახ. მოსეშვილი — ვარლამი

არის მარტო, როგორც ეს სჩვევია ხოლმე ოპერასა და ოპერეტას, არამედ იგი მოძრაობს, აქტიურ მონაწილეობას იღებს მოქმედების განვითარებაში. კომპოზიტორს გუნდისათვის სასიმღერო მასალა შედარებით კარგად შეურჩევია და „გაუკეთებია.

ოპერეტაში სუსტი ადგილია ბალეტი. ქართული ხალხური ცეკვები ერთი წყვილის შესრულებით, რაც არ უნდა კარგი იყოს იგი, ვერ შეავსებს ხარვეზს: შემდეგში თეატრმა უნდა დაუმატოს რამდენიმე ბალეტის მსახიობი. არც ორკესტრი ჟღერს რიგიანად. 5-6 კაცი, ისიც შემთხვევით შეკრებილი, არ იძლევა მუსიკალური ანსამბლის შთაბეჭდილებას.

საინტერესოა მხატვარ ირინა შტემბერგის ნამუშევარი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ხაჯარათის კარმიდამო და კოლმეურნეობის საცდელი ნაკვეთი. მხატვარი ღია ფერადებით ხელს უწყობს ხალისიანი და ჯანსაღი სპექტაკლის შექმნას.

უეჭველია, შემდეგში თეატრი შეეცდება თავისი რეპერტუარი გაამდიდროს ახალი ორიგინალური ქართული ოპერეტებით.

ნ. ჩაჩავა.

ალიო მაშაშვილის შეხვედრა მოსწავლეებთან

7 დეკემბერს მწერალთა კავშირის საბავშო ლიტერატურის სექციასა და საბავშო ჟურნალების რედაქციების ინიციატივით თბილისის ილია ჭავჭავაძის სახელობის საშუალო სკოლაში მოეწყო ორდენოსანი პოეტის ალიო მაშაშვილის შეხვედრა მოსწავლეებთან.

საღამო მეტად ცოცხლად და შინაარსიანად ჩატარდა.

საღამოზე მოსწავლეთა სახელით ლამაზი და შინაარსიანი სიტყვით გამოვიდა მეცხრე კლასის მოსწავლე საჯაია. შემდეგ მოსმენილი იქნა დ. ბენაშვილის მოხსენება ალიო მაშაშვილის შემოქმედების შესახებ. მოხსენების დასრულების შემდეგ ალიო მაშაშვილმა წაიკითხა ლექსები.

შესვენების შემდეგ გაიმართა მეტრული ნაწილი. მოწაფეებმა წაიკითხეს ალიო მაშაშვილის ლექსები, რამოდენიმე სიმღერა შეასრულა სკოლის მომღერალთა გუნდმა და მეჩონგურეთა ანსამბლმა.

საღამოზე მოსწავლეებმა გამოსთქვეს აზრი, რომ ასეთი შეხვედრები ხშირად უნდა იმართებოდეს, რაც დიდად დაეხმარება მათ საბჭოთა მწერლების შემოქმედების ღრმად შესწავლისა და გაცნობის საქმეში.

გალაქტიონ ტაბიძის „რჩეული ლირიკა"

გამომცემლობა „ფედერაცია" მომავალი წლის დამდეგს გამოსცემს გალაქტიონ ტაბიძის რჩეული ლირიკული ლექსების კრებულს. წიგნს დართული ექნება აკ. გაწერელიას შესავალი წერილი.

ქართული ხალხური ზღაპრების აკადემიური გამოცემა

სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა მ. ჩიქოვანის რედაქციით ორ ტომად ცემს რუსთაველის ინსტიტუტის მიერ შეკრებილ ქართულ ხალხურ ზღაპრებს. პირველ ტომში, რომელიც უკვე დაბეჭდილია და მიმდინარე წელს გამოვა, მოთავსებულია 130 ზღაპარი ცხოველთა ეპოსიდან და ჯადოსნური ზღაპრების ციკლიდან. წიგნი შეიცავს 23 ფორმას, დასურათებულია მხატვარ მირზაშვილის მიერ.

ზღაპრების მეორე ტომი გამოვა 1939 წლის მე-3 კვარტალში.

ხალხური შემოქმედების სახლში

ხელოვნების სამმართველოსთან არსებულ შემოქმედების სახლმა რეორგანიზაციის შემდეგ გაართქმნა თავისი მუშაობა. სახლთან ჩამოყალიბდა განყოფილებები, რომელნიც უმუალო ხელმძღვანელობას გაუწევენ, შეისწავლიან და დაიმუშავებენ საქართველოს ხალხური შემოქმედების სხვადასხვა სახეს, აღრიცხვაზე აიყვანენ თვითშემოქმედ და სახელმწიფო გუნდებს, ანსამბლებს, წრეებს და სხვ.

ხალხური შემოქმედების სახლის ქოროგრაფიული განყოფილება ხელმძღვანელობს საქართველოს, აჭარის და აფხაზეთის საკლუბო, სასკოლო, საკოლმეურნეო და საფაბრიკო-საქარხნო თვითშემოქმედ. საცეკვაო-ქორეოგრაფიულ წრეებს, მომღერალთა გუნდებსა და ანსამბლებს, აძლევს მათ მეთოდიურ და პრაქტიკულ მითითებებს ცეკვების სწორ შესწავლისა და დადგმის საქმეში.

შემდგომი მუშაობის უფრო ფართოდ გაშლის, შესწავლისა და მასებისათვის კავკასიური ცეკვების გაცნობის მიზნით განყოფილება მოაწყობს ექსპედიციებს საქართველოს შორეულ კუთხეებში ძველი და ახალი უცნობი ცეკვების შესასწავლად, დააარსებს 30 კაცისაგან შემდგარ ქართულ ნაციონალურ მოცეკვავეთა სახელმწიფო ანსამბლს. გამოაცხადებს კონკურსს ახალ საბჭოთა თემებზე შესრულებულ საუკეთესო ცეკვებზე და გამოსცემს წიგნს: ხალხური ნაციონალური ცეკვების ისტორიის შესახებ, ხალხური წლის დამლევს მოიწვევს ხალხური ქორეოგრაფიის წამყვან მუშაკთა თათბირს ნაციონალური ცეკვების სახეობისა და მათი ილეთების დაზუსტებისათვის.

მუსიკალური განყოფილების სისტემაში საქართველოში არსრული ცნობებით არსებობს 500-მდე მუსიკალურ-ინსტრუმენტალური და 23 სახელმწიფო გუნდი, რომელთა პრაქტიკული და მეთოდური ხელმძღვანელობა მთლიანად მას აქვს დაკისრებული.

განყოფილება აარსებს ახალ თვითშემოქმედ წრეებს ფაბრიკა-ქარხნებში, კოლმეურნეობებში, სკოლებში და სხვაგან.

ფონო-ლაბორატორიული და საექსპედიციო განყოფილება აწარმოებს ხალხური სიმღერებისა და მუსიკის ჩაწერას ფონოგრაფის საშუალებით საქართველოს სხვადასხვა რაიონში, რისთვისაც ეწყობა სპეციალური ექსპედიციები. ამჟამად სწარმოებს იმერეთში გგზავნილ ექსპედიციის მასალის შესწავლა. უახლოეს ხანებში ამავე მიზნით მოეწყობა ექსპედიცია ქართლ-კახეთში.

ექსპედიციების მიერ ახლად შეგროვებული და უკვე არსებული და დამუშავებული მასალის შეჯამების შემდეგ განყოფილება გამოსცემს „ქართულ მუსიკის ქრესტომატიას", რომლის შესადგენადაც შექმნილია სპეციალური სარედაქციო კოლეგია. ამ ქრესტომატიის მასალიდან შეიქმნება ქართული განყოფილება კრებულში: „სსრ კავშირის ხალხთა ხალხური სიმღერები", რომელსაც მოსკოვში სცემს სკავშირო მეცნიერებათა აკადემიის ეთნოგრაფიული ინსტიტუტი. გარდა ამისა, განყოფილება გამოსაცემად ამზადებს: მეგრელიძის „ჩონგურს" და დოკ. ჩხიკვაძის „ქართული მუსიკის ბიბლიოგრაფიას".

ხალხური შემოქმედების სახლის ყველა განყოფილება თავის დარგის მუშაკთა კვალიფიკაციის ასამაღლებლად მოაწყობს მოკლევადიან გადასამზადებელ კურსებს.

ეპიზოდი პ. იოსელიანის ცხოვრებიდან

1936 წელს „ფედერაციამ" გამოსცა ცნობილი ქართველი ისტორიკოს-არქეოლოგის პლატონ იოსელიანის ერთ-ერთი ნაშრომი „ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა". წიგნი გამოვიდა აკ. გაწერელიას redაქციით, შესავალი წერილითა და შენიშვნებით, ბოლოში წიგნს დართული აქვს პ. იოსელიანის თხზულებათა (უმეტესად რუსულ ენაზე) სია, რიცხვით 52-მდე.

შესავალ წერილში, რომელშიაც მოცეკლილია პ. იოსელიანის ბიოგრაფიის ცდა, საერთოდ კარგადაა თავმოყრილი ყველა ის ცნობა, რაც მის პიროვნებასა და შემოქმედებას შეეხება. მაგრამ რედაქტორს, სამწუხაროდ, გამორჩენია ერთი ფრიად მნიშვნელოვანი მომენტის აღნიშვნა, სახელდობრ — პ. იოსელიანის კავშირი არქეოლოგიასა და სომხურ სკოლასთან.

ვისაც ოდესმე უსარგებლია პ. იოსელიანის ნაშრომებთან, უთუოდ ეცოდინება, რომ მათში მას. სხვათა შორის, გამოყენებული აქვს სომხური სასტორიო წყაროებიც, რასაკვირველია, ისეთები, რომლებიც მაშინ რუსულ ან რომელიმე ევროპულ ენაზე მოიპოვებოდა, მაგრამ ზოგჯერ ისეთიც, რომლებიც მხოლოდ სომხურ დედანში არსებობდნენ. ეს კი ფრიად საყურადღებო გარემოებაა იმ საკითხის ნათელსაყოფად, იცოდა თუ არა პ. იოსელიანმა სომხური ენა.

როდესაც 1926 წ. ტფილისში აღმოჩნდა მ. ჩაჩიანის სამტომიანი „სომხეთის ისტორიის" (ვენეცია, 1784—1786) ქართული თარგმანი ფრაგმენტად, რამდენიმე რვეულად, რომელიც წარმოადგენდა თითქმის სიტყვა-სიტყვით თარგმანს ხსენებული ისტორიის მეორე ტომის მე-30-40 თავებისას, ჩვენ მიერ გამოთქმა აზრი, რომ ინიციატორი თვით თარგმნისა შესაძლებელია პლატონ იოსელიანი ყოფილიყოსო (იხ. ჩვენი წერილი: „მიქელ ჩამჩიანის სომხეთის ისტორიის ქართული თარგმანი" — „საქართველოს მუზეუმის მოამბე", 8, 1935, გვ. 58).

ახლა ჩვენს ხელთაა ტფილისის ნერსესიან სომეხთა ყოფილი სემინარიის (1824—1918) საარქივო მასალა გამოქვეყნებული უკანასკნელის არსებობის 75 წლისთავზე, 1898 წელს, საიდანაც ვგებულობთ, რომ პ. იოსელიანი არა თუ სომხურის მცოდნე ყოფილა, არამედ მას სომხურ სასწავლებელშიც-კი უმოღვაწნია.

აღნიშნულ მასალაში (იხ. აღ. ერიციანის გამ. სომხურად, 1898 წ., გვ. 422—423, შდრ. 303) პ. იოსელიანის შესახებ (1838—1842 წ. წ. ქვეშ) ნათქვამია შემდეგი:

„წარმოშობით ქართველი პლატონ ეგნატიან ეოსელეან, ეო პეტერბურგის სასულიერო აკადემიის კანდიდატი ფილოსოფიის განხრით და ამიტომაც ფილოსოფოსის სახელი ჰქონდა მოხვეჭილი. იყო მასწავლებლად რუს-ქართველთა სემინარიაში.. აგრეთვე მასწავლებლად იყო დანიშნული ჩვენს სასწავლებელში (ე. ი. სომეხთა სემინარიაში) სადაც 1838, 1839, 1840, 1841 და 1842 წ.წ. თებერვლამდე განუწყვეტლივ ასწავლიდა არითმეტიკის მეორე ნაწილს, ზოგად ისტორიასა და გეოგრაფიას რუსულად და ღებულობდა თვეში 176 მ. 40 კაპ. (დეკანოზ იოსებ ორბელის (რექტორობის) დროს სულ მიუღია 663 მ. 90 კ. ეს ეოსელეანი თავის დროს განთქმული იყო როგორც ქართველი პატრიოტი და მეცნიერი, და მრავალი ნაბეჭდი ნაშრომი აქვს რუსულად და ქართულად საქართველოს ისტორიის შესახებ... თვით ცდილობდა შეესწავლა სომხური მწერლობა, ფაქტების თვისი მიზნისათვის გამოსაყენებლად... ცოტად ესმოდა სომხური, სომეხთა ეკლესიის „ჰერეტიკოსს" უწოდებდა და რამდენიმე ათეული სომხური რჩეული ხელნაწერი ჰქონდა დაგროვილი. 1842 წელს, გამომშვიდობა რა ჩვენს სასწავლებელს (ე. ი. სომეხთა სემინარიას), ეოსელეანი დანიშნა ყოვლკავრეული გაზეთის „Закавказский вестник" - ის რედაქტორად, რომელთანამდებობაზედაც იყო 1956 წლამდე. გარდაიცვალა სამოცდაათიან წლებში, სახელმწიფოებრივს მაღალ თანამდებობათა და ხარისხთა მიღწეული".

ამავე მასალაში აღნიშნულია, რომ ეოსელეანი მღვდლის შვილი იყო და 1837 წელს 28 წლისა იყო, რაც სავსებით უდგება ა. გაწერელიას მიერ დადგენილ ბიოგრაფიას, ხოლო ნერსესიან სომეხთა სემინარიაში მასწავლებლობის დროს (1838—1842 წლებში) იგი 28—33 წლისა იყო.

პროფ. ლ. მელიქსეთ-ბეგი

ხელისმომწერთა საყურადღებოთ

1939 წლის 1 იანვრიდან გაზეთი

„ლიტერატურული საქართველო" გამოვა ყოველ ექვს დღეში ერთხელ

გაზეთზე ხელისმოწერის პირობები:

12 თვით — 18 მანეთი 3 თვით — 4 მან. 50 კაპ.
6 თვით — 9 მანეთი 1 თვით — 1—50 კაპ.

ცალკე ნომერი ეღირება 30 კაპ.

ხელისმოწერა მიიღება „სოიუზპეჩატის" რწმუნებულებთან და საფოსტო განყოფილებებში.

გამოფენა, მიძღვნილი ვ. მაიაკოვსკისადმი

(მოსკოვი. ჩვენი სპეციალური კორესპონდენტისაგან)

მშვენიერი სურათი. შემკული ბუნების მრავალფეროვანი პეზაჟით: ბაღდათის მთები, მწვანე ხეები, ვენახის ბაღები, უმაღლესი ალვები, ანკარა, მუდამ წმინდა და კალმახით სავსე ზანისწყალი, თვალისმომჭრელი ბაღდათის მოკრიალებული ცა, ორსართულიანი ხის სახლები, აი სურათი, რომელსაც ქვევით ლამაზი ასოებით აწერია:

«Село Багдады (Грузия)—родина Вл. Маяковского».

და ამ წარმტაცი სურათით იწყება უნიკალური პოეტის, საბჭოთა პოეზიის კლასიკოსის ვლადიმერ მაიაკოვსკის დიდებული გალერეა. აქ, ამ გალერეაში წარმოდგენილია მაიაკოვსკის ცხოვრება და ლიტერატურული მოღვაწეობა.

ეს გამოფენა მოეწყო მოსკოვის სახელმწიფო ლიტერატურულ მუზეუმს.

ათვალიერებ მაიაკოვსკის დამახასიათებელ სურათებს, ხელნაწერებს, გამოცემებს, პლაკატებს, ნათესავთა და მეგობართა პორტრეტებს და თანდათან შედიხარ ხელოვანის შემოქმედების სამყაროში. ვლადიმერ მაიაკოვსკი, ლექსის შეუდარებელი რეფორმატორი, სიტყვის ნოვატორი, აზრის გადმოცემის ორიგინალური მხატვარი, აქ, ამ ლამაზად მორთულ დარბაზში დადის, მუშაობს, დისპუტზე კამათობს... ამ სურათებში იგი იღიმება, პაპიროსს ეწევა, მეგობრებში საუბრობს, მუშათა აუდიტორიებში ახალ ლექსებს კითხულობს, წერს „ბრძანებებს ხელოვნების არმიისადმი". წერს რეკლამიონურ პლაკატებს, ადგენს „მისტერია ბუფფის" დადგმის გეგმას, აგერ მოხსენებას კითხულობს ამერიკაში, კანადაში.

1905 წელი... იგი აგერ ჩამჯდარა თავის ოჯახის შინამყოფლებში. ამ სურათში მთელი ოჯახია ვლადიმერ კონსტანტინეს ძე მაიაკოვსკისა: ვალოდიას დედა ალექსანდრა ალექსის ასული, დები: ლიუდმილა და ოლგა, თვით მამა, მეტყველ ვლადიმერი.

დამთვალიერებლის ყურადღებას იქცევს მრავალფერად, მეტად ორიგინალურად აჭრელებული აფიშები. მრავალ აფიშაში თვითაა დახატული. ყველა სურათში იგი გამოიყურება დინჯად, მწყარალად, წარმოლუშულად... ეს აფიშები გაკრულია მოსკოვის ქუჩებში, ლენინგრადში, ბაქოში, თბილისში, სად არ გაკრულან და არ მოუზიდნია აუდიტორია.

აქვე აფიშების გასწვრივ მხატვრული ასოებითაა ამოკვეთილი მთელი ლექსი „საბჭოთა პასპორტზე". ეს ლექსი ხომ ამვიათი, გაბედული, მთელხმიანი სიმღერაა საშშობლოს სიყვარულზე, უძლეველ საშშობლოზე — დიად საბჭოთა კავშირზე.

რა ორიგინალური, საგნობრივი, მახვილია პოეტის კარიკატურები. იგი გულში ხვდება მტერს, დუშმანს, ბიუროკრატს, უქნარას, კარიერისტს, უსაგნო პოეზიის „ქურუმებს". იგი, დიდი პოეტი თავისი ხელით ხატავდა ამ კარიკატურებს და შიგ აქსოვდა თავის დამოკიდებულებას საზოგადოებრივი ცხოვრების, ლიტერატურული სამყაროსადმი... ყველგან, ყოველ დეტალში აშკარად ჩანს სიტყვის ამ დიდი ოსტატის ორიგინალობა, თავისებურება, ტრადიციის დამსხვრევა და ახალის შექმნა.

კარიკატურა ეხება თავის ახლო მეგობრულ წრესაც. აქ იგი მეგობრულად კიცხავს, ანქიქებს მათ ლიტერატურულ გემოვნებას, მხატვრულ ალლოსა და ყოფა-ცხოვრებით მხარეს.

მაიაკოვსკი ნიჭიერი, საქმისადმი ერთგული, გულისხმიერი ადამიანი, დიდი გაქანების ოსტატი, მრავალმხრივი ხელოვანი — ყველგან ჩანს. დარბაზის ფრესკებზე, დიდ თეთრ ტილოზე დაწერილია ბრძენი **სტალინის** უკვდავი სიტყვები მაიაკოვსკის პოეზიისადმი მიძღვნილი.

ამ სიტყვებში ჩქეფს უკვდავი დაფასება ჩვენი ეპოქ